

HOTARUL

Revistă literară și culturală

SUMAR:

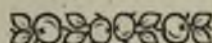
Al. Negură	† Episcopul Grigorie Comșa
Dr. Gh. Ciuhandu	Pentru Cartea și Cultura Românească.
Gh. Moșiu	Amurg (poezie)
Pompiliu Barbu	La moartea lui Panait Istrati (poezie)
Marcel Olinescu	Intre cinste și mănușă
P. Bogdan	Moment dinamic (poezie)
Ing. M. Tripa	Din problemele editare ale Aradului
P. Bogdan	Epigramă
Brutus Păcuraru	Amintiri despre Eugen Goga
Ștefan Baciu	Cântecul ochilor triști (poezie)
Gh. Moșiu	Stropi din cascada vieții
Petre Pascu	In noaptea cu alăute (poezie)
Ștefan Ieșanu	Economia dirijată
P. Bogdan	Litanie (poezie)
P. Popoviciu-Băneșianu	Impăcare
N. Ladmiss-Andreescu	Austeritate (poezie)
Pan	Cronica Rîmată

Recenzii: CĂRȚI André Malraux: „Destine omenești“. — Ion Mara: Versuri. — V. Popa Măceșanu: „Versuri“. — Aron Cotruș: „Horia“. — C. Argintaru: „Vieașa Pietrelor“. — H. Mann: „Vânătoarea dragostei“. — Tudor Arghezi: „Cărticica de seară“. — M. Ar. Dan: „Epigrame“. (o. m.) — R. Orezeanu și N. V. Mândru: „Codul Pașapoartelor“ (a. n.) — Alexandru Nicorescu: „Popas Sufletesc“ (p. b.) — J. F. Hecker: La religion au pays des Soviets. (t. Țucra).

REVISTE: „Pământul“ — „Gândul Vremii“ — „Banatul Literar“ — „Revista Burgheză“ — „Freamătul Literar“ — „Gând Românesc“ — „Pagini Literare“ — „Fruncea“ — „Pictura și Sculptura“ — „Revista Vremii. (o. m.)

Insemnări: „Poetul Ștefan Baciu — Nicolaie Cristea (petre pascu).

Note: Un sfârșit — Laurii premiului național — Pentru drumeție — Motivul bizantin (t. v)

HOTARUL apare sub îngrijirea unui comitet de redacție, format din următorii membri ai „Ateneului Popular Arădan”: Barbu Pompiliu, P. Bogdan, Ciuhandu Gh., Constantinescu Al., Găvănescu Eduard, Lupaș Octavian, Gh. Moțiu, Olinescu Marcel, Negură Al., Păun Mihai, Petre Pascu, Șt. Popovici, Isaia Tolan și Vuia Tiberiu.

HOTARUL apare lunar cu un singur număr dublu pentru lunile Iulie și August abonamentul fiind:

Pentru autorități, instituții și întreprinderi comerciale, financiare și industriale,

pe an — — — — 200 lei

pentru particulari — — 100 lei

* * *

HOTARUL va apare în 24 și 28 pagini.

PENTRU DOMNII AUTORI. Manuscrisele nepublicabile nu se păstrează și nu se înapoiază. Cele admise de comitet vor fi publicate în ordinea primirii. Domnii autori sunt rugați a trimite manuscrisele scrise la mașină, pe o singură pagină și perfect citibile.

Pentru tot ceiace privește *redacția*: manuscrise, cărți, reviste, etc. a se adresa: *Al. Negură, publicist, Arad.*

Abonamentele și tot ceiace privește *administrația*, se vor adresa *Al. Constantinescu, profesor, Bul. General Dragalina, Arad.*

NOTA ADMINISTRĂȚIEI. Rugăm pe domnii abonați dar mai ales pe cei din provincie să ne trimită costul abonamentului pe anul trecut și pe anul în curs, pe adresa: Al Constantinescu, Arad, Bul. General Dragalina, 16. Apariția regulată a revistei e condiționată de plata regulată a abonamentului infim pe care vi-l cerem. Rugăm deasemenea să ni-se comunice orice plângere în legătura cu apariția și expedierea revistei.

HOTARUL

† Episcopul GRIGORIE COMȘA

S'a rostogolit depe pisc, tocmai în clipa în care era înconjurat de unanimă admirație!

Mlădiță sănătoasă, a unei familii intelectualizate prin tradiție, Comșa Gheorghe mai târziu episcopul Grigorie al Țării

Deznodământul a fost uluitor și înclinăm a crede că însăși Moartea va fi fost surprinsă de-un triumf atât de neghiob!

Și-acum, când emotivitatea s'a retransformat în forma presupus inițială, dispărând odată cu fastul și ultima scenă a tragicu-

dului, a fost hărăzit păstor sufletesc al unei eparhii dela cea mai năpăstuită graniță. Recunoscut factor combativ — de cea mai accentuată formă, contra sectarismului — ne-a venit la Țării tocmai în virtutea acestei trăsături, socotite caracteristice. Că va fi izbutit sau nu în marea lui misiune, constatarea române în sarcina celor chemați să scrie cândva istoria acestei eparhii.

Țării întreg a asistat la un spectacol, pe cât de fastuos, pe atât de tragic.

lui, ne revine sarcina de-a vorbi peste mormântul proaspăt închis. Și sarcina este cu atât mai grea, cu cât ni se fixează rolul nu prea plăcut, de-a vorbi oamenilor despre „om“!

Episcopul. Grigorie a suflat *singur* în făclia vieții, la o etate în care majoritatea oamenilor îi altoește și mai mult lumină, simțindu-se fiecare abia în preajma deplinei maturități.

Pirandello, la 46 de ani, nu ieșise încă din anonim, iar Bernard Shaw nici nu

visa poate, culmile gloriei de mai târziu. Că vor fi urmărit aceste ținte nu i se poate aduce nici o învinuire, fiecare om fiind stăpân să-și fixeze cu anticipație drumuri încununat cu apoteoze!

Episcopul Grigorie a urmărit și el o țintă, nebănuind nici el că sorții de izbândă vor fi împrăștiți atât de ușor de vârtoarea uraganului ce i-a destrămat ființa, până la readucerea ei în forma de dincolo de „început“!

Există o lege care spune că, glonte ca să ajungă la ținta dinainte fixată, are nevoie de-un aer cât mai puțin dens. Anulând această lege, omul nu bănuiește că-și complică propria situație: cazul episcopului Grigorie.

Exponentul Bisericii se identifica tot mai accentuat pe drumurile sortite „realităților omenești“ — acolo unde patimile se strivesc între ele — și nu în rare cazuri rămânând numai „om“, continua să-și facă loc împrumutând ținuta lumii în care se afla. Iși dedubla personalitatea pe culmi diametral opuse, desconsiderând spațiul, de dragul unei victorii imaginare numai. Se rătăcea, mai bine zis în viața laicului, croită cotidian după cerințe impuse de moment, cari în cele mai dese cazuri prejudiciază morala. Dacă și aci a încercat să pună suflet ca-în tot locul unde era, sorții nu l-au ajutat.

Entuziast, mulțumită tinereții; curajos mai mult ca oricare altul, fixat într-o situație atât de înaltă, era născut pentru ceiace se chiamă „adevăratul animator“. Nestăpânind îndeajuns procesul inițiativei, — din cauza terenului îngrădit, în care era chemat să activeze — lucrând nu destul de concentrat, — în virtutea faptului

că simțea nevoia unei evadări din cadrul aceluiaș teren; n'a reușit să-și definitiveze ținuta „creatorului“, așa cum urmărea în ceasurile de activitate scriitoricească.

Ăsimilându-și o cultură demnă de invidiat, găsea în tot momentul o frază de „fast“; făcea să zboare cu ușurință un spirit, din cele multe înmagazinate în memorie; știa să pună altoi binefăcător oricărei dureri și avem siguranța că dacă ar fi trăit, continuând să-și exercite gândirea spre profunzimele în care nu odată a încercat să se avânte, îi stăteau în cale porți largi deschise spre culmi spirituale, accesibile numai adevăratului inspirat.

Străfulgerat pe-o culme, în urcușul căreia nu-și deschisese ochii nici pe jumătate, ni se pare stupidă fatalitate! „Omul“ avea în cale infinite posibilități de realizare, iar „episcopul“ trecuse peste greutățile impuse de anumite ritualuri. Cel din urmă era deja o „realizare“ și dacă s'a întâmplat ca „omul“ să-i rămână în urmă, înfrângerea este a noastră, față de-o victorie mai mult a Bisericii.

Am scris aceste rânduri pentru episcopul pe care l-am iubit ca pe-o fășie de lumină izvorită de dincolo de închipuirea noastră, ca și pentru omul atât de greu încercat într-o lume în care iluzionarii continuă să rătăcească fără a fi deplini înțeleși!

Vorba noastră din urmă de „Dumnezeu să-l ierte“, să fie interpretată ca obiceiul rămas din strămoși, episcopul Grigorie fiind asemeni copilului, pentru care o astfel de vorbă este accentul unui suspin în care cuvântul e luat la întâmplare.

Al. Negură.

Pentru Cartea și Cultura Românească.

Cuvânt la inaugurarea „Săptămânei Cărții.”

Fundațiile Culturale de sub directivele auguste ale Majestății Sale Regelui-Voevod al Culturii românești, au luat inițiativa, adresându-se și Bibliotecii Palatului cultural de aici, să organizeze „Săptămâna Cărții” și o expoziție totodată. Și pentru ca serbarea să fie mai la înălțime, conducerea Palatului Cultural s'a adresat P. Sf. Sale Episcopului Grigorie, să inaugureze această întrunire culturală, dimpreună cu expoziția ce i-se atașează. Spre regretul obștesc, P. Sf. Sa este suferind. Astfel, onorifica misiunea mi-a transmis-o mie. În această calitate am onoarea să Vă adresez câteva cuvinte dela mine.

*

Dacă-mi îngăduiți, încep cu o notă personală; că, acum doi ani, tot cu un asemenea prilej, am avut cinstea și plăcerea să fac aici apologia Cărții, ca valoare morală și ca element cultural-tradițional în viața românească. Atunci, pelângă ceea ce am putut aduna noi, particularii, din domeniul manuscriselor și tiparelor vechi românești, Palatul Cultural a înfățișat o seamă de piese: manuscrite și imprimate, de ale sale, din afară de domeniul specific al Culturii românești, care — prin lipsa de mijloace materiale, mereu permanentizată — n'a reușit încă să fie reprezentată, în biblioteca acestui Palat, prin cărți românești, suficiente ca număr și calitate, și potrivit interesului și prestigiului nostru cultural și național¹⁾ Constatarea această incidentală să ne deie indemn de reparație.

Dar revenind la datoria zilei și a momentului, naș vrea să cad azi în repețiri, cu riscul de a perde titlul la îngăduința și răbdarea DV. Deci continuu a Vă spune că organizatorii înjghebarii de azi au ținut să evite de a Vă veni în față cu aceleași piese și cu aceleași gânduri din trecut.

Așa fiind, primul nostru gând este: să ne îndreptăm, cu recunoștință în suflete, către Regele nostru, subliniind în cugetele noastre frumuseța morală și utilitatea culturală-națională a apostolatului, la care s'au angajat Fundațiile culturale regale.

Și-ar mai fi un lucru de făcut: să medităm pușin asupra rostului Culturii și al Cărții românești și, mai ales, să revenim asupra concepției noastre culturale și a calității morale a Cărții noastre de azi.

În aceste privințe, fără îndoială, sunt mari corective de aplicat; de oarece, de o vreme în coaci, Cartea și Cultura românească au început să fie confundate, din nefericire, cu extravaganța și cu toffelul de rătăcirii, ale simțurilor și ale gândirei. Iar mijlocul, prin care încep asemenea rătă-

ciri să se extindă ca o cangrenă, este tocmai Cartea, — înțeleg: Cartea deraiată dela destinul ei cel dintru început.

În loc de o expunere sistematică a problemei, Vă înfățișez o comparație culturală. Acum nouăsprezece veacuri, Mântuitorul muștra ignoranța religioasă a vremii Sale, cu aceste cuvinte îndreptate sectei Saducheilor din propriul Său neam: „*Rătăciți sunteți, pentru că nu știți scripturile.*” Așa ni-se redă acest text în Biblia dela Belgrad (1648). Ce erau acele „Scripturi”? Erau cărțile biblice, pe cari Domnul Hristos le arunca în obrazele rătăciților Săi conaționali, cari îl ispitiseră despre învierea din morți într'un senz vulgar și sensual: A cui va fi, după învierea din morți, femeia care, după legea evreiască, s'a căsătorit, succesiv, cu șapte frați de sânge?

Vulgarismul și sensualismul sunt astăzi, nota prea multora din cărțile românești, cari alimentează, — mai bine zis: *otrăvesc — sufletul românesc*, al tineretului adolescent și al țaranului fără discernământ la alegerea cărții.

De unde ne vine această desonorantă și desolantă primejdie? Răspund cu un fapt notoric: Majoritatea tipografiilor și editurilor, înființate în România-Mare dela marea Unire politică încoaci, este în mâna minoritarilor și, în special, în mâinile urmașilor Saducheilor de odinioară, cari nu credeau în învierea din morți, și cari — cei de azi — pândesc, cu aceeași îndoială și vinovată reavoință — învierea neamului românesc reîntregit.

Eu întreb, la acest praznic de reculegere sufletească în semnul Culturei noastre, întreb pe oricare bun Român: Poate fi admis acest curs al lucrurilor? și că, de-l vom tolera cu brațele în sân, care va fi sfârșitul cel din urmă?

Cartea Saducheilor, popovăduitori de vulgarism și sensualism, a declarat războiul Cărții celei bune, Cărții chemate, prin destinul ei divin, de a fi factor de lumină și de propagarea bunătății.

Eu nu Vă țin nici măcar o meditație culturală. Ci pun degetul pe o rană, foarte reală și dureroasă, a vieții românești. Căci doară nu Saducheilor, cari spun că nu este înviere, vom încredința să propovăduiască dogma reînvierii noastre naționale, care nu este și a lor?! Alți factori, decât aceia, au misiunea sfântă ca, între frontierele Daco-romane, restabilite cu scump sânge creștinesc și românesc, să zidească restaurarea culturală și reconfortarea Poporului Român.

Iată, aceasta este misiunea, în primul loc, a Fundațiilor culturale regale române! Ele vin pe teren, cu opera lor, de salvare, în clipa supremă. Și bucuria noastră este nemărginită, că opera de salvare națională s'a început deja, prin cărți *bune*,

¹⁾ La preluarea Palatului dela unguri, acesta avea numai 7 cărți și reviste românești, unele primite gratuit.

prin cărți ieftine, prin cărți de înalt prestigiu și autoritate.

Așa fiind, noi cei de aici, dela frontiera apuseană, und am fost păscuți de multă Carte străină, care ispitește și azi, — trebuie s'avem, din prilejul sărbării inaugurale de azi, și oarecari dorinți. Și anume:

Să urăm Fundațiilor Culturale regale spor bun, pentru a dărui Neamului *cât mai multe cărți bune*, pentru a face de prisos Cartea străină, disolvantă chiar, cu care străinii au început a se furișa până prin casele sătenilor noștri, îmbiindu-le otravă, în schimbul banului muncit cu sudoare românească.

Și-ar fi de dorit și a ceea, ca Fundațiile Culturale române să găsească chipul și mijloacele, pentru infirișarea unui *colportaj pe țara întreagă*, prin ce s'ar realiza două lucruri bune: plasarea cărții bune și adunarea de noi resurse materiale pentru alte cărți bune, în mijlocul poporului nostru bătut d'atâtea vântoase ale propagandelor străine . . .

Numai așa făcând, se va putea încinge „hora mare și frumoasă“ a Culturii românești, pe pământul nostru — *dincolo de fasturile sărbătorilor de zile și săptămâni, și pe d'asupra discursurilor dlocotitoare de avânt și de patos steril*, din care nu rămâne nimic pozitiv și real pentru a doua zi.

Deprins să cântăresc viața și prețul ei după realizările cari îi dau cuprins, Vă rog să mă cinstiți cu răbdarea DV. încă vreo-câteva minute, pentru a Vă face o comunicare realistă și despre partea ce ne privește pe noi, pe arădani, în legătură cu praznicul Cărții, sugerat nouă de Fundațiile regale.

Comisiunea încredințată cu pregătirea lucrărilor pentru ziua de astăzi și pentru expoziția ce ne stă în sala de alături, s'a gândit să Vă ofere și ceva concret din Cultura românească a Aradului.

Expoziția, însă, care este rodul ostenețelor unui singur om am putea spune, care este d. bibliotecar al Palatului Cultural, Vă oferă câteva din multele semne și dovezi de străduințele culturale arădane.

Ni-am zis adică așa: Când maimarii — în cazul de față Fundațiile Culturale — te cheamă la o datorie de cultură, se cuvine să răspunzi „prezent“ cu ceea ce ai produs tu și înaintașii, și cu ceea ce mai ai de gând să faci.

Din acest gând a răsărit expoziția noastră, ori cât de modestă, dar folositoare. În ea se încadrează câteva din semnele unui conștient și viguros trecut românesc de peste un veac, așa cum și trebuie să fie în acest Arad, cu două școli naționale: Normala și Teologia, trecute, fie care, binișor peste vârsta de câte-un veac.

În această expoziție, deși foarte necompletă, veți vedea tipărituri dela cei dintâi profesori de aici: Dimitrie Tichindeal și Constantin Diaconovici-Loga, până în zilele noastre.

Veți vedea, resumativ, opera culturală a Bisericii, mai ales în ipostasul școlii populare con-

fesionale, organizată de pedagogul practician și erudit Dr. Giorgiu Popa și lucrările de teorie pedagogică ale reputaților pedagogi și profesori arădani Dr. Lazar Petrovici și Dr. Petru Pipoș.

Dar alături de aceste activități inițiale din domeniul școlar, veți putea remarca și dovezile unei vieți intelectuale și în ipostasul periodicelor. În această privință, teologii noștri dela Arad ni-au dat revista „Speranța“ cea dintâi revista bisericască la Români ardeleni. Totășa, Aradului i s'a hărăzit să bătătorescă drum bun, și drum drept românesc și prin periodicele cu caracter politic și beletristic în parte. El a devenit, pe o vreme chiar centrul vieții politice românești din Ardeal, în pragul Mării Uniri politice, având la bază strigătul lui Tichindeal, cătră „slăvita nație românească“ și pilda de martiriu alui Moise Nicoară, prigonitul refugiat la frații din Principatele române de atunci.

Alături de toate aceste semne și tradiții, cari fac cinstea Aradului deodinioară și-l îndrumă cătră un viitor mai frumos, mai cultural, mai înțelegător de ceea ce este datoria națională, mai avem de a remarca produsele de tipar, considerabile din punct de vedere cantitativ și calitativ, lucrute de oameni de școală arădani, ori cel puțin ieșite din tiparele Aradului, încă mai dina nte de marele războiu. Ele, încadrând și munca unor harnici învățători — autori de școală primară, ar putea, singure numai, să deie substratul unei expoziții culturale locale.

Și, fără de a fi prea pretențioși putem să ne gândim și la frumoase prestații de artă: pictură, muzică s. a., în cari privințe Aradul a mai progresat deatunci încoaci, de când ne-am regăsit, liberi, cu frați scumpi, veniți de dincolo de Carpații despărțitori de frați oarecândva . . .

Și mai departe, pornind dela amintiri de acum un veac, când aici se proiecta o editură românească și scoaterea unui organ literar-beletristic (1834—5), am fi vrut ca pentru momentul de azi, să vă înfățișem viața tuturor organizațiilor românești — vechi și noi, — cum erau: breslele de oarecândva, inclusiv totfelul de societăți, de orice caracter, românești, existente în trecut, sau mai recen'e, aici în Arad.

În acest cadru s'ar fi cerut și înfățișarea vieții economice-financiare, așa de înfloritoare și mult-beneficătoare în trecut pentru dezvoltarea Românilor din acest ținut.

Da, am fi vrut . . . Multe vrea omul, și bun e Domnul, care ne va ajuta s'o facem măcar în viitor: s'adunăm adică, *la un loc, tot* ceea ce mărturisește despre trecutul și prestigiul cultural al Aradului românesc.

Această expoziție, ce o veți vedea, a fost inițiată numai ca ntr'o fugă și a fost organizată rapsodic. Ea, însă, se cere să fie complectată metodic și cu răgaz, cu râvnă și cu jertfe de muncă și de ban.

Ea înseamnă o mică dare de seamă despre rostul vieții înaintașilor; și implică în sine și datoriile celor de azi și pe ale celor din viitor, cătră Cultura românească, care trebuie să-și pri-

mească toate posibilitățile materiale, dela au'orități și dela cetățeni, pentru a spori, cuviincios, Cartea bună în acest Palat cultural și acțiunile culturale românești.

Așa fiind, expoziția aceasta, în care încadrăm și scrisul condeielor mai proaspete, puse la Arad în slujba Culturii românești, mai urmărește un lucru bun. Ea vrea adică să deschidă o pagină de pedagogie națională aplicată: de a-i evoca pe înaintași, acoperindu-i cu o pioasă recunoștință; — de a merge pe urmele lor încercate, și nu pe ale saducheilor, cari spun că nu este înviere, — pe urmele acelor înaintași visionari, cari

au visat o Românie-Mare, pe care noi o trăim și avem datoria de a o perpetua în vecinicie, prin puterea sfântă a Slovei și a Culturii noastre românești și creștinești.

Asemenea gânduri au avut ceice au fost de acord cu organizarea acestei expoziții de Ziua Cărții, pe fondul amintirilor culturale arădane.

După toate aceste frățești lămuriri, am marea cinste și plăcere de a vă saluta pe toți cei veniți la acest praznic cultural și să declar această întrunire, precum și expoziția din sala dealături, de deschise.

Gh. Cluhandu

Amurg

În umbre astrale,
Văd umede gropi.
— Din zările pale,
Mă picură stropi.

O steauă, — bolnava —
Clipește și plânge.
Înaltă e slava,
Dar, duhul, se frânge.

Se clatină creasta
De gând aplecat.
— De seara aceasta
Mă simt apăsător...

Gh. Moșiu

La moartea lui Panait Istrati

• Iată țărâna fratelui meu, impresurată de pace.
Gândurile pleacă-te, pătruns de vrerea lui
[Dumnezeu...
A pierit dureră și sâmbuciumul îi tace,
S'au risipit truda și plânsul și tot ce-a fost
[greu...

Ci cași floarea moartă, înainte de vreme,
Așijderea acesta, de timpuriu s'a dus.

Peste pământul ce se chinuiește și geme,
Fără de margini e liniștirea, venită de sus.

Pompiliu Barbu

Intre cinste și mănușă.

— „Asta nu-i cinstit. Ori ce ați spune, nu-i cin-stit” — și pumnul scandă pe masă cele două silabe, pentru a le da cât mai multă autoritate.

— „Cinstit?! Da lasă-mă cu baliverne de astea. Ce-i aia cinste?”

— „Dacă ai ajuns coșcogeamite doctor „utriusque juris”, avocat și deputat și tot încă nu știi ce i aia cinste, apoi atunci îmi pare rău de cunoștință, dar...”

— „Păi tocmai fiindcă a fost deputat și-i avocat nu mai cunoaște cinstea... — vru să fie spirituel ca totdeauna glumeșul grupului, Gică Perianu.

— „Da lasă gluma la o parte. Când am fost candidat ca tine, mai credeam într'o sacrosanctă definiție a cinstei. Heeei! de-atuncea... Ori fi razele cosmice relative, dar mai relativă ca cinstea...”

— „Banalități de tribună politică”.

— „Ce banalități...? Se vede cât de colo, că nu cunoști viața, balicale. Stai să-ți spun o întâmplare să vezi și tu intuitiv ca la școala primară, relativitatea cinstei.

— „No!.. dă-i drumul.

— „Chelner, ia umple paharele astea, că-mi face rău vidul. Așa mânăzule, nu fii prost cum ai fost, ci cuminte, ca mai n'ainte. Bre! mai mult sifon, că ne dai gata. Așa. Prosit fraților și când ne-o fi mai rău, să ne fie ca acuma. Așa și cum vă spuneam, acum 5—6 ani, dacă nu mă'nșel în 26 sau 27 vine la mine un om din Chereluș. Voinic, fain bărbat, curat îmbrăcat și-mi înșiră o poveste lungă, lungă. Un vecin l-a „vătămat” la onoare. I-a spus la birt sau pe ulița satului față de martori, că-i „nătântoc” adică prost și de atunci tot satu râde de el. Și acum vrea să-l dea numai de-cât în judecată.

— „Bine — zic eu — dacă ai martori, procesul e ca și câștigat. Numai o să te coste timbre, citații, cereri, procedură

și-i înșirai o listă întreagă...”

— „Că te pricepi tu să iei 7 piei de pe om.

— „Calomnii frate! Parcă dacă ar fi venit la tine nu făceai la fel?”

— „Ba să mă ierți. Eu l-ași fi trimes acasă și i-ași fi spus: „Fătul meu, îți perzi, numai banii degeaba. Pentru atâta lucru nu se merge la lege.

— „Și dacă ai fi făcut așa, ai fi dovedit că ești slab avocat.

— „Precum și este... glăsuți Crișan.

— „Mă...”

— „Ho! că nu sunteți în ședință.

— „Și de ce ași fi slab avocat, mă rog frumos?”

— „Dentru ce? Pentru că omul pornit să facă proces, e întocmai omul bolnav. Dacă medicul nu-i dă o rețetă lungă și nu-i vorbește jumătate de oră, pentru el e medic prost. Dacă l-ași fi sfătuit să meargă acasă, ar fi zis: da, da”, s'ar fi dus la Mladin și el i-ar fi luat zece mii, nu cinci mii.

— „Cum i-ai luat cinci mii?”

— „Ba, bine că na. M plătit domnește. Dar i-am câștigat procesul.

— „Ei lasă că nu te cred. Tu și...”

— „Pe-onoarea mea. Iți pot arăta sentința.

— „Păi cum ai făcut?”

— „Ei dragă secret profesional. Să vii la mine să te 'nvăț.

— „Bă mă lipsesc. Mai bine rămân cu ideile și cu cinstea mea.

— „Rămâi dragă. Cât or fi mai mulți ca tine, o să ne meargă nouă bine.

— „Creed. Dar ce legătură are asta cu cinstea.

— „Imediat. Dacă nu mă lăsați să termin.

...Ei și cum spuneam am câștigat procesul.

— „Repet-o dragă, că rar îți se întâmplă și ție una ca asta.

— „Nici chiar așa de rar, cum îmi dorești tu mie. — Și...omul meu, a rămas tare mulțumit, de mi-a adus și o curcă

ingrășată de Crăciun. Mă recomandă la toată lumea. Așu ce se întâmplă. Săptămâna trecută vine omul meu din noua cântălarie... „Bună ziua domnule avocat. Hei bună să fie, baci Costan, dar eu ce treburi pe la oraș. — Hei domnule avocat, îi mare bai. Și începe omul meu istoria cea veche, dar cu date noi. De data asta chestiunea era mai gravă și câștigul și mai sigur. Un vecin altul sau tot acela, i-a spus la birt față de întreg satul, că nevastă-sa a trăit cu birdu și cu cine a vrut, iar fată-sa calcă pe urmele măsii. Că a fost de vre-o trei ori la moașă, de a lepădat și că la el acasă e...ca la moară...”

— „Frumoasă clientelă n'am ce zice...”

— „Dfai moralista! Ei ce mai incolo și'n coace. Un caz că-l câștiga și Vengely (Vengely nu confirmă proverbul: era tare prost dar și tare ghinionist. Când a câștigat un proces, a leșinat de emoție.)

— „Ei și pe urmă?”

— „Ii spun eu „Baci Costan merge. Martori ai? Am tot satul, că era doar zi de Duminecă. Pain. Băgăm acțiunea și-l facem noi să plătească, de să-i meargă untul. Și pentru că era afacerea sigură și omul client vechi — îi cer 2500 lei acout. Când a auzit omul meu ce-i cer, s'a sculat, s'a codit ce s'a codit și m'a rugat să-l taxez mai leznc. Bine măi omule, avem și noi tariful nostru. De-atunci taxele s'au mai scumpit. Ba au mai venit și timbrele pe acțiuni, pentru casa de pensii și-i mai înșir eu câte mi-or venit la îndemână. Degeaba. „Dle avocat nu pot plăti și pace. Nu sunt bani. Camăta m'a dat gata. Piatra mi-a stricat grăul. N'am și n'am. Inzadar îi spun eu. Măi omule, câștigăm procesul la sigur și te despăgubești cu vârf și îndesat. Ii vindem casa, averea îți scoți banii cu dobândă și îți speli și rușinea. Și-i vorbesc eu și-i

vorbesc. Dar degeba. De avoc
cat nu mai sunt vremurile cu
bani. 800 de lei dau, mai mult
nici o para. Incăpăinat omul și
pace. Ii spun eu, Daci Costan
cu 800 de lei, nu-ți ia procesul
nimeni, n'ci Danciu.

— „Că mai du-te draculul...

— „Iaha, (și clipi din ochiu
cu înțeles) Și... știți ce-a fă-
cut omul meu?. El care s'a su-

p. irat foc acum 5 ani pentru că
i-a spus unul „nătăntoc“, azi
când l-a făcut de râsul satului
când l-a rănit în tot ce are mai
sfânt: cinstea lui și a familiei
lui, când i-a batjocorit femeia
și fata, trebuie să tacă și să în-
ghită pentru că n'are bani cu ce
să-și spele cinstea. A plecat omul
acasă și a tăcut. Mă, să știți
dela mine, cinstea-i lux dom-

nesc ca mănușile și țilindru
Cine are bani are și mănuși
și cinste.

— Pardon eu nu umblu cu
mănuși, dar aș vrea să văd pe
ăla, care mi-ar spune că nu-s
cinstit.

Nu spune vorbă mare.
Nu se știe cum devine cazul,
să ai nevoie și tu de teoria
mea.

Marcel Olinescu.

Moment dinamic

lată, se prăvale cerul
pe povârnișul zării;
și năvălesc chemării
ogoarele:
covoarele
în care își afundă moale
piciorul înăsprit de drum
apostolii de-acum,
ca Dumnezeu odinioară.
lată — cai mici târăsc la vale
plug
și oameni dornici de belșug.
Dar nu ghicești clanul în declin,
la margini de hotară,
și truda coaptă
în mușchi și în mișcarea lor ușoară.

P. Bogdan

Din problemele edilitare ale Aradului:

(Alimentarea cu apă)

Uzina de apă a Municipiului Arad, a fost înființată, sub imperiul Austro-Ungar în anul 1896 de Casa Engleză A. I. Mayer, în baza unui contract de concesiune, pentru un debit inițial de 1200 m. c. la 24 ore, debit calculat pentru cca 22000 locuitori, consumatori de apă de atunci ai Aradului, luând ca bază 60 litri pentru 24 ore, de consumator.

Nu se cunosc felul și numărul sondajelor executate în vederea fixării locului potrivit pentru plasarea stabilimentului puțurilor captante, însă din însemnările rămase, și apărute în edițiunea unui profesor arădan, reiese, că din toate probele de sondaj, atât din punct de vedere cantitativ cât și calitativ al apei, sondajele executate pe actualul stabiliment au fost cele mai satisfăcătoare, în baza cărora apoi, s'a executat 2 puțuri captante de 225 mm. diam., în adâncime de 42 m. dela suprafața terenului.

Nivelul apelor din aceste puțuri a fost mai ridicat decât nivelul apei Mureșului, pe al cărui mal drept, la o distanță de cca 250 m., se găsește stabilimentul, astfel că deja atunci se știa că prin aceste puțuri se captează apa aflată sub presiune a unui strat suteran achifer și nu poate fi vorba de apa Mureșului.

Nivelul normal al apei din aceste puțuri, se găsea și se găsește și azi la cca 4 m. dela suprafața terenului.

În ceea ce privește rezultatul analizelor de apă executate de Institut bacteriologic din Budapesta, din ultimul raport al acestuia, raport apărut la 13 Martie 1905, reiese că apa tratată în modul ce se va descrie în cele ce urmează, a fost limpede, încoloră, fără gust și miros particular, lipsită de germeni patogeni, de o duritate de 12‰ germ, având temperatura de 12° C, un reziduu fix de 330 mgr., urme de fier și mangan, date analitice din cari se poate deduce că apa a fost proprie pentru alimentare, satisfăcând tuturor condițiilor cerute chiar și de actuala lege sanitară.

Englezii însărcinați cu construirea apeductului, conștii de efectele neplăcute ale conținuturilor de fier și mangan, și ale bioxidului de cărbune cu caracter agresiv — elemente inconveniente și de cari trebuie să se ție cont când este vorba de alimentarea cu apă a unui oraș, atât din punct de vedere al întrebuințării apei pentru scopuri casnice și industriale, cât și din punct de vedere al rețelei de conducte — au dat convenita atențiune principiului că: apa transmisă în rețeaua de conducte, trebuie lipsită de orice element care ar putea influența defavorabil calitatea ei și bunăstarea rețelei de conducte, găsind necesară construirea unei instalațiuni pentru deferuginarea, demanganizarea, desactivarea apei, adoptând sistemul numit „deschis“, al cărui principiu a fost următorul:

Apa brută se ridică din puțurile captante cu ajutorul aerului comprimat, prin pompe Mamuth astfel, că ea a fost deja în puțuri amestecată cu aerul în vederea oxidațiunii și prin care intenționau a provoca eliminarea bioxidului de cărbune agresiv și trecerea fierului și manganului din stare solubilă în stare insolubilă, pentruca astfel, aceste ultime două elemente să poată fi reținute prin o filtrare mecanică a apei.

Oxidațiunea reclamând o durată de cel puțin 1 oră, Englezii au cugetat să obțină acest timp prin trecerea apei, prin un sistem de filtre compuse din plăci de nisip comprimat, numite „Worms Sandfilter Platten“.

Având în vedere, că aceste plăci, cum era natural să se întâmple, datorită construcției nu prea practice, s'au înfundat foarte repede, s'a procurat 2 filtre rapide închise, fiecare de câte 5 m. p. suprafață, înzestrate cu dispozitiv de amestec în vederea spălării nisipului de cuarț, așezat în el, și prin care se filtra apa trecută prin bazine, după ce a fost aspirată de pompele destinate transmiterii apei în rețeaua de conducte.

Apa astfel filtrată, se zice, a fost suficientă cantitativ și ireproșabilă din punct de vedere al calității, până în anul 1918, când uzina, prin instalațiunile de cari dispunea n'a mai putut face față consumului urcat.

Faptul că Uzina de apă în anul 1818 a avut aceeași capacitate ca în anul 1896, când se construie, se atribuie împrejurării, că probabil datorită procesului de 10 ani, între primăria Arad și casa Engleză concesionară, proces ivit între părți, în urma rezilierii din motive financiare, de către Primărie a contractului de concesiune la data de 15 Noemvrie 1896, adică imediat după punerea în funcțiune a apeductului — englezii nu s'au îngrijit de majorarea în mod succesiv și normal a capacității inițiale a Uzinei, în măsură ce se sporise populațiunea și corespunzător, urcării consumului de apă în general.

În urma urcării în mod treptat, chiar și cu începere dela anul 1914 a consumului de apă, precipitatele de fier și mangan, neputând fi reținute de filtre, au ajuns în rețeaua de conducte, depunându-se pe pereții conductelor. Această stare de fapt a durat până în 1924, când se luase măsura de a transmite apa brută prin pompe centrifugale nou instalate, direct în rețeaua de conducte, fără nici o tratare prealabilă, abandonând cu totul sistemul introdus de englezi, sistem adaptabil împrejurărilor Uzinei noastre, atât în principiu, cât și în baza rezultatelor obținute.

În anul 1924 începe trista epocă a Uzinei ivindu-se reclamațiunile, cu privire la calitatea apei, cari s'au ținut lanț chiar și până la recenta punere în funcțiune a noii Uzine de apă transformată.

Apa ajunsă la robinetele consumatorilor a fost roșie-violetă, datorită fierului și manganului, luându-se măsura de a trata apa brută cu apa de var, tratare care a început în anul 1926, la început în mod primitiv cu apă de var rezultată din stingerea varului, iar mai târziu în 1928, prin o instalațiune specială sistem Bücher, instalațiune prin care producerea și dosajul apei de var se făcea automat.

Prin aceasta tratare, s'a eliminat bioxidul de cărbune cu caracter agresiv, formându-se în interiorul conductelor un strat izolant de carbonat de calciu, conținutul de fier și mangan însă au rămas identice cu cele ale apei brute, astfel că din punct de vedere al calității, apa a rămas și pe mai departe necorespunzătoare.

În anul 1931, conducerea Primăriei Municipiului, dorind a pune capăt reclamațiilor și a servi populațiunii o apă proprie pentru scopuri casnice și industriale, a însărcinat direcțiunea Uzinei de apă, cu studierea chestiunii și întocmirea planurilor pentru refacerea Uzinei.

În baza experimentărilor făcute cu diferite sisteme pentru îmbunătățirea apei, Direcțiunea Uzinelor a întocmit proiectele care au fost aprobate de Consiliul Tehnic Superior, în primele luni ale anului 1932, iar în primăvara aceluiași an a și început lucrările de transformare, cari au fost terminate în primăvara anului 1934, când noua uzină a fost pusă în funcțiune.

În linii generale, modul de îmbunătățire al apei, prin actuala uzină transformată este următorul:

Apa brută se ridică din puțurile captante prin pompe centrifuge și se transmite în 4 camere de pulverizare, pentru a fi pulverizată în vederea amestecului ei cu aerul atmosferic.

În urma acestei pulverizări, se elimină bioxidul de cărbune agresiv și gazele conținute în apă, iar sub efectul oxigenului aerului începe procesul de oxidațiune, prin care sărurile de fier și mangan trec din stare solubilă în stare insolubilă, pentru a fi reținute prin următoarele instalațiuni pe cari apa le parcurge prin gravitațiune.

Apa pulverizată trece printr'un strat de cocs de 3 m. grosime, care reține o mare parte a precipitatelor de fier și mangan, pentruca după părăsirea acestor paturi de cocs, să treacă prin bazinele de

decantare, unde se depune de asemenea o mare parte a precipitatelor.

În continuare, apa ajunge asupra filtrelor deschise, tubulare și filtrată fiind prin un strat de nisip cuarț de 1.3 m. grosime, ajunge în bazinele pentru apa filtrată, de o capacitate de 2500 m. c.

Prin intermedierea unui bazin de aspirare, apa lipsită de fier și mangan, se aspiră de un nou grup de pompe centrifuge, pentru a fi refu-lată prin un grup de filtre închise, sub presiune, în rețeaua de conducte.

Capacitatea actuală uzini este de 16.000 m. c. la 24 ore, față de debitul actual de 4000 m. c. Ce înseamnă această capacitate de 16.000 m. c. ?

Numărul locuitorilor actuali, cuprins suburbiile, ai Aradului este de 80.000.

Dacă calculăm cu 100 litri și locuitor la 24 ore, consumul ar fi, dacă toți acești locuitori ar consuma apa apeductului, de 8000 m. c. la 24 de ore.

Luând ca bază un spor de 3%, al populațiunii de 80.000, în anul 1944, numărul locuitorilor Aradului va fi de 136.000.

Dacă calculăm cu 100 litri consum de locuitor la 24 ore, debitul necesar în anul 1944 ar fi de 13.600 m. c. la ore adică cu mult sub capacitatea de 16.000 m. c. a noii Uzini.

Cum însă, pe lângă rețeaua de conducte actuală, nu locuiesc decât 54.000 locuitorii și cum consumul actual este de 57 litri pe locuitor, iar de altă parte sporul populației nu ajunge nici un procent față de procentul de 3, luat ca bază, capacitatea Uzinei nu va fi epuizată nici peste 30 de ani.

În cece privește calitatea apei, rezultată din noua uzină transformată, pusă în funcțiune la data de 25 Martie 1934, aceea este ireproșabilă, atât în centru, cât și în punctele terminale ale rețelei, datorită faptului, că apa este lipsită de orice element inconvenient care ar putea influența defavorabil calitatea ei.

Datorită acestei calități, duriității foarte reduse și temperaturii de 12° C., apa este proprie oricărui scop industrial și gospodăresc.

Ing. M. Tripa

Epigramă

Cucoana strânsă de parale,
desigur c'ar căta în van...
în dughenița Dtale,
dar nu la firma P. Bogdan.

P. Bogdan

răspuns
dlui VLADIMIR.

Amintiri despre Eugen Goga.

În vremea robiei noastre politice Aradul a fost mai ales în ultimele 4—5 decenii, locul celor mai aprige lupte politice. Acest oraș și județ, cultivau unele tradiții ungurești, cari au alimentat un spirit șovinist, ostil și nouă, nu numai Vienei habsburgice. Atmosfera politică din acest oraș a atras și îndârjit mulți intelectuali români într'o luptă înverșunată, contra opresorilor. Intensitatea unei lupte cu un dușman mai tare, a contribuit ca în tabăra românească să se creieze o familiaritate, foarte prielnică pentru desvoltarea unei vieți sociale mai animate.

Aici în Arad se făcea nu numai școala luptelor politice, ci și a celor culturale, economice și sociale de tot felul. Foarte mulți intelectuali au trecut prin Arad și de aici și-au început cariera obștească.

Aradul a dat și cea mai bună presă românească pe cari am avut-o, noi românii subjugăți. Luptătorii cu condeiul din redacția acestor ziare aproape toți au avut roluri importante în luptele politice de după unire, ajungând unii la situațiile cele mai înalte.

Între ceice au dus aici o luptă aprigă cu condeiul, ca redactor la ziarul „Tribuna“ se număra și regretatul Eugen Goga. El făcea parte din generația tină, care nu era mulțumită de tactica greoaie a bătrânilor dela conducerea partidului național român din fosta Ungarie. De cât de neîndurat era în lupta contra asupritorilor, tot atât de neiertător era și față de conducătorii oficiali ai românilor, din cauza greoiței cu care luau hotărârile și a tardivității cu care acționau.

Am fost martorul luptelor iscate, în jurul ziarului „Tribuna“, cari au produs sciziunea în partidul național român, și știu motivele cari au provocat-o. O istorisire complectă și obiectivă a acelor frământări, durere, nu s-a făcut până azi. Singur Drea Sfinția Sa Episcopul R. R. Ciorgariu, a avut curajul de a spune pe nume unele lucruri, și de a lua lupta contra unor pamflete pătimăse răspândite cu atâta reacredință de adversari, numai cu

scopul de a ponegri pe românii inimoși și cinstiți din jurul ziarului „Tribuna“.

Eugen Goga, ca redactor al ziarului „Tribuna“ era unul dintre cei mai dârzi luptători pentru primenirea preconizată de românii grupați în jurul „Tribunei“. A lovit fără cruțare cu scrisul său în toți adversarii. Mulți l-au cunoscut greșit, presupunând, că nu are altă calitate în ziaristică, decât cea de frate al bardului Octavian Goga. De aceea nici nu a fost atât de pătimăș atacat, ca și ceilalți colegi de redacție. De multe ori ni se plângea împotriva jignirei, ce i se face cu presupunea, că ar fi beneficiarul unui nume celebru. Ori, cum s'au putut convinge mai târziu și adversarii bagatelizatori, Eugen Goga era un real talent de gazetar, iar după războiu a făcut și dovada unor însușiri excepționale de scriitor.

În scrisul său avea de prea multe ori ieșiri violente și nu menaja adversarii politici; tot așa și în discuții, nu avea paciință față de cei incapabili de a fi așa de sprinteni în gândire ca și el. O discuție prea lungă o tăia scurt cu o părere sumară, sau trecea la o notă jovială, abătându-o în altă direcție.

Avea un viguros simț al demnității naționale, pe care și'l manifesta în toate actele, începând dela actele cele mai mici, până la articolele de fond, ce le scria în ziar. Când Dumineca după cină participam la concertele orchestrei militare dela „Crucea Albă“ trimitea buchete de flori soției suedeze a dirigentului Zellner, ca să'l oblige pe acesta să ne cânte mai mult românește. Se feria de colegii maghiari, pentru a nu fi obligat la concesiuni gazetărești și chiar și în orele libere, în clipele de distracție, tot de problemele mari românești era preocupat, preferind societățile bărbătești, celor feminine.

Ii plăcea să-și petreacă, delectându-ne cu multe doine și romane aduse dela București, și pe cari noi dela el le auziam pentru întâia dată. Cu astfel de ocazii ținea ca societatea improvizată să fie omogenă; de cei triști ori rezervați nu-i plăcea. Ori se înglobau toți în nota veseliei, ori

erau făcuți să înțeleagă, că e mai bine să plece.

În atacurile contra ziarului „Românul“ era neastâmpărat de iscoditor, și râdea cu poftă dacă reușia să nimeriască unde doare mai rău. Când începuse să se scrie numele dlui Goldiș cu literă mică în contra-atacurile „Tribunei“, pentru a caracteriza însușiri și atitudini displăcute, Eugen Goga nu-i mai slăbea în găsirea de epitete, cari sâpărau.

După se s'a aplanat conflictul dintre „Tribuna“ și „Românul“, cu concursul dlui C. Stere, care a cerut sacrificii prea mari din partea grupării „Tribuna“, Eugen Goga a plecat în Elveția, unde s'a înscris la Universitate. După un timp oarecare, reîntorcându-se în Arad, își manifesta nemulțumirea pentru liniștea de cimitir, ce s'a așezat asupra vieții politice românești. A

făcut planul unei organizații iredente în Arad, cu ramificație peste întreaga țară. Discutam cu aprindere acest plan îndrășneț, făurit de neastâmpăratul nostru prieten Geni, care cred că are meritul de a fi cel dintâi care a pus la cale, o mișcare iredentă în Arad. Între inițiatorii acestui curent nu eram în Arad, decât cinci inși. Organizarea nu a putut fi desăvârșită, căci evenimentele ne-au năpădit, realizând idealul național, — pentru care ne agităm, — mai curând decât credeam noi.

La tot cazul Eugen Goga a lăsat în cercurile cunoștințelor și prietenilor înghebate aici în Arad, numai impresii bune; toți ceice am primit vestea de necrezut a morții lui atât de neașteptate, am fost adânc impresionați, și'l regretăm din tot sufletul.

B. Păcuraru.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Cântecul ochilor triști

În apa ochilor clari, zăpezi lunecau spre pomeți
În apa ochilor clari, lumini se topeau în tristeți.

Privirile noastre încet, cădeau obosite în jos
Și 'n plasa de aur și vânt a genelor tale pre-
[lungi
Săriau în orbite întâi, cu sănii de aur și os
Fugeau grăbite apoi, să le vezi și să nu le
[ajungi.

Aceste pleoape gălbui cu smalt de vis și cristal
Trăesc oșteni adormiți în orișicare privire
Lovesc lumina de cer, și valul tristeții de mal
Trăesc apoi dormitând în somn și în amintire.

În apa ochilor clari, stele cădeau către sud
În apa ochilor clari, lacrima eu o aud.

Ștefan Baeu

Stropi din cascada vieții...

Și tragicul și comicul nostru, ne arată prietenia cu Satana... înainte de cădere, Adam nu cunoștea inrudirea acestor contraste.

Știința, filozofia și religia, nu sunt decât o sumă de raporturi între noi și lucruri, între noi și noi, între noi și Dumnezeu.

Creștinismul ne învață să trecem prin lume, implinind o singură condiție: conștiința. Ea e condiția vieții, — el este viața.

Nu trebuie să semeni cu lumea, ci cu natura: ea este inima lumii.

Când a început să-ți placă liniștea, atunci, soaretea tate-a hotărât pentru singurătate.

Oare nu vrea Dumnezeu, prin floarea soarelui, să ne spună cât trebuie să iubim lumina?...

Geniul este puterea înțelepciunii; înțelepciunea este puterea geniului.

Creștinismul este singura religie, care are și taine și mistere.

Oare cu cât s'ar micșora existența noastră, dacă am pierde sentimentul de existență?...

Din ce s'ar fi născut artele, dacă n'ar fi sufletul? Din ce s'ar fi născut sufletul dacă n'ar fi Dumnezeu? Din ce s'ar fi născut Dumnezeu, dacă n'ar fi fost vre-odată?

Originalitatea multora stă în păreri; originalitatea câtorva stă în impresii. Originalitatea în idei și setimente, nu o mai găsim aproape la nimeni, fiindcă sunt singurele fire, prin cari se leagă sufletul cu Adevărul, și, pe cari, nu le mai desleagă ca să le schimbe.

Dacă am ști că prin ură ne nimicim mai mult decât prin sacrificii, n'am mai urî atâta.

Viața e făcută să stea totdeauna deschisă. Păcatul este singurul lacăt sub care se închide viața.

Creștinismul este singura religie, care supune gândul, voinții, fără ca să-l întunece.

Taina este un dar al lui Dumnezeu; misterul este un adevăr al lui Dumnezeu. De aceea, creștinismul e plin de taine și de mistere.

Ideile creștine au două lumini: pe cea proprie și pe a lui Dumnezeu.

Dumnezeu este cel mai mare adevăr al creștinismului; creștinismul este cea mai mare dreptate a lui Dumnezeu.

Cât e de ciudat: Umbra nu-i luminează, și, totuși, nu-i nici întunec...

Deși, în Soare este numai lumină, totuși, umbra n'ar fi fără dânsul...

Astrele și ochii se luminează și se umbresc reciproc; dar sunt și ochi și astre care numai luminează...

Sunt oameni cari nu rostesc rugăciuni de teama înălțimei pe care trebuie s'o urce.

Cât de măreață este o convingere zidită pe rațiune, când n'o mai pot răsturna nici sentimentele!

În naivitate stă toată tăria copiilor, și toată slăbiciunea oamenilor.

Argumentele sunt singurele monede, cu cari poți cumpăra conștiințe treze.

Oare granița între divin și deavolesc, să fie omenească?

În om, ca și în umbră, este și lumină și întunec.

Dacă-l recunoști pe om, trebuie să-l recunoști și pe Dumnezeu; dacă-l recunoști pe Dumnezeu, trebuie să-l recunoști și pe om.

E greu să rămâni în viață, dar să ieși din ea este imposibil.

Prin cine ar lupta Satana contra lui Dumnezeu, dacă n'ar avea oameni?

Creștinismul are aparențe de mare tristețe. Acestea sunt reflexele destinului nostru asupra lui.

Cât adevăr purtăm în noi, — pe care nu-l cunoaștem!

Melancolie... regret... tristețe!... Ce coborîrți adânci, prin suflet, până la uitarea vieții!...

Lacrimile sunt ploile vieții. Ele fac viața să rodească.

În creștinism, dragostea și viața se confundă.

Oare rațiunea este drumul sentimentului ori sentimentul e drumul rațiunii?

Unde l-am mai păstra pe Dumnezeu, dacă l-am putea scoate și din misterii?

Pe Dumnezeu nu-l putem alunga decât din noi.

Și prin răspunsuri și prin întrebări, noi despărțim lumea.

De ce, uneori, prin tristețe, ne apropiem de Dumnezeu, când știm că El e bucurie? Să nu fie oare și tristețea un altfel de bucurie?

În misterii, de aceea nu încap mințile omenescă, fiindcă sunt prea pline de dumnezeesc.

Emoția și extazul sunt cele două zone ale sufletului, în cari pierzi contactul cu lumea și-l păstrezi numai cu viața.

Oare de ce nu se poate explica viața, nici prin existență, nici prin durată ei? ...

Gh. Mofiu.

In noaptea cu alăute

Când steaua ochește spre miezul de vreme,
Din alăute sunete sorb în vine.
La masă nimeni pe nume nu mă cheme,
Fă-te, tristețe, ghem lângă mine.

Ca strașini sub ploaie de seară tăcută,
Pleoapele'nchid lumea'n legende trăite.
Topește-mi și graiul pe-arcuș de-alăută
Țigane din zodii îmbătrânite.

Ospățul ne fie fără pereche,
Plăcerea — bolnavă ca'n toamnă stejarii.
Bunicele jocuri le vreau azi în arii
Din vremea moldavă de cronică veche.

Și-apoi către zorii muiați în culoare
De foc ridicat din șape de ape,
Ne-om duce, țigane, pe-un Mureș de soare
Spre ruinele'ntinse'n pădurea de pleoape.

Petre Pascu

Economia dirijată.

În mod aproape general se atribuie „liberei concurențe” toate relele, tot dezechilibrul economic de care suferă societatea noastră.

Comuniștii zic: Progresul, sărăcia și crizele sunt produsul natural al unei societăți în care domnește libera concurență și, deoarece aceste nenorociri sunt insuportabile, trebuie desființată ordinea de lucruri în care producția și distribuția bunurilor economice este lăsată la discreția sforțurilor individuale, sforțări, dirijate de către o piață liberă unde se formează prețurile bunurilor produse adecă valoarea de schimb a acestor produse. Această ordine de lucruri trebuie înlocuită cu alta, în care producția și consumația bunurilor se stabilește de către un organ central al societății pe bază de date statistice, adecă, zic ei, urmează a fi instaurată o organizațiune socială și economică, din care lipsește piața și măsurătorul valorilor adecă: banul.

Apărătorii capitalismului, de-asemena, nu contestă toate aceste nenorociri provocate de către sistemul capitalist de producție. Ei găsesc însă că aceste fenomene sunt foarte naturale și că nu se pot îndepărta din lume, căci sistemul capitalist ar fi însuși sistemul natural de producție.

În sistemul capitalist de producție de astăzi, mai trăiesc însă instituțiuni străvechi, produse ale războaielor de cuceriri, instituțiuni, grație cărora o parte a societății omenești, punând mâna pe toate mijloacele de producție naturale, monopolizând în special pământul, principalul mijloc lăsat de natură pentru asigurarea oricărei existențe, a silit restul societății omenești să cedeze o parte din produsul muncii lor acestor deținători ai mijloacelor de producție, tocmai pentru ca și acești deposedați să obțină acces la mijloacele de producție, adecă a bunurilor menite să le asigure existența. Sistemul continuându-se sub diferite forme, asupra cărora nu se poate insista aici prea mult, a dus la acea enormă acumulare de bogății în mâna câtorva cari au scindat societatea omenească în două tabere adverse, provocând cunoscutele crize, dintre cari cea mai recentă a dus la războiul mondial.

Nu însă libera concurență, care în fond înseamnă lupta pentru prețul unui produs pe o piață liberă, este cauza tuturor acestor nenorociri, ci situațiunile de monopol pe cari unii le dețin pe această piață, și cari falsifică acest liber joc de forțe, făcând pe unii să vândă permanent mai ieftin și să cumpere încontinuu mai scump.

În timpul din urmă sistemul capitalist de producție a suferit o mulțime de modificări, modificări impuse fie de structura lui însuși, fie din partea altor factori externi.

În general se poate spune că spiritul care domână astăzi sistemul capitalist de producție nu mai este așa de îndrăzneț ca odinioară. Calculul rece și sigur înlocuiește aproape peste tot spiritul de aventură, care-l stăpânește altă dată. Se mulțumește cu un câștig mai mic dar sigur.

Întreprinzătorul nu mai poate da curs absolut

liber inițiativei sale personale. Este și el legat de un „sistem” întreg de norme obiective cari s'au stabilit în conducerea unui ram de activitate economică.

Libera concurență este de multe ori desființată de către însăși aceste subiecte economice prin fel de fel de înțelegeri între ele, carteluri etc.

Intervine apoi statul, ca reprezentant al colectivității cu nenumăratele lui reglementări: asigurări muncitorești, instanțe de arbitraj, controlul prețurilor sau supraveghere directă a întreprinderii.

Dar ceea ce impune mai cu seamă schimbări însemnate în structura sistemului capitalist este modificarea raporturilor internaționale între diferitele state ale lumii.

O oarecare economie mondială, adecă un schimb de produse între diferitele state ale lumii, a existat întotdeauna. Caracterul acestor relațiuni economice însă nu a fost totdeauna același.

Economia mondială modernă s'a caracterizat prin dominarea rasei albe și în special a Europei asupra tuturor celorlalte popoare ale lumii, adecă mai bine zis printr'o exploatare economică a lumii întregi de către vestul Europei.

Europa producea articole industriale pentru întreaga lume, consumând în schimb produsele agrare și materiile prime furnizate de către restul țărilor. Ea plătea aceste produse agrare cu produsele ei industriale, cu veniturile capitalurilor plasate în aceste țări, sau nu le plătea deloc.

Întreagă Europa de Vest devenise un oraș mare în jurul căruia tot restul pământului era doar un simplu „Hinterland.”

Această situațiune excepțională a primit prin război o lovitură aproape mortală.

Popoarele lumii nu mai acceptă această situațiune. Nu mai vor să fie tributare Europei. O industrializare febrilă le-a cuprins pe toate. Iar boicotul mărfurilor europene îmbracă de multe ori formele celui mai agresiv naționalism.

Aceiașă tendință de independență economică de „autarchie” stăpânesc și țările Europei. Fiecare națiune dorește să câștige independența politică, asigurându-și mai întâi independența economică, pentru ca să nu vorbim de Rusia Sovietică care formează, în imensitatea ei, un sistem economic complet închis.

Se prăbușește comerțul liber, se prăbușește creditul internațional, nu mai funcționează sistemul monetar bazat pe aur, dar în fond bazat pe un schimb neîntrerupt de mărfuri și pe un echilibru între mărfurile exportate și cele importate pentru fiecare țară.

Față de această situațiune actuală și față de starea de spirit care stăpânește astăzi lumea, conducătorii diferitelor popoare se întreabă ce-i de făcut?

Se pare că am ajuns la punctul când o întreagă organizațiune economică se prăbușește iar alta încă nu este coaptă pentru a-i lua locul.

Iar doctorii cari se oferă să scape lumea din situațiunea actuală, se împart în mai multe categorii.

Unii cred că, restabilindu-se raporturi internaționale mai normale, între diferitele popoare, s'ar putea reveni la forma de economie înainte de război. Dată fiind însă tendințele autarhice aproape ale tuturor popoarelor lumii, autarhie limitată de bogăția naturală a isvoarelor de producție, faptul pare puțin pobabil.

Alții vor menținerea „status-ului quo” adică menținerea situațiunei actuale, cărpind-o după împrejurări, când aici când în altă parte.

Alții iarăși vor ca, dându-ne seama, de împrejurările în care trăim, de tendințele cari stăpânesc astăzi aproape întreaga lume, să ne facem o socoteală, un plan, asupra drumului de urmat.

Ceva mai mult, dat fiind că tendințele autarhice ale diferitelor state sunt fenomene certe, este necesar ca fiecare stat (statele constitue unitățile economice cele mai închegate) să-și organizeze economia sa națională în așa fel încât ea să poată satisface cel puțin trebuințele elementare ale populațiunei și ale Statului. Odată realizată această stare de lucruri, am putea aștepta mai liniștiți să vedem cum se va desfășura viitorul.

Dar când zici **autarhie** zici și **plan, dirijare**, căci nu poți pretinde exclusiv inițiativei individuale să prevadă și să organizeze producția în așa fel încât ea să asigure și nevoile statului. Cu greu s'ar putea pretinde bunăoară inițiativei particulare să facă o fabrică de munițiuni sau de armament, de aeroplane de război, etc.

Tot Statului îi incumbă obligația organizării comerțului extern în acest sistem de tarife și prohibițiuni vamale ce s'au instituit pretutindeni.

Oa să putem vorbi însă cu tot dinadinsul de o economie dirijată trebuie ca aceasta să întrunească cel puțin următoarele caracteristice:

1) Să cuprindă întreaga activitate economică a populațiunii cel puțin a unui Stat (căci de State este vorba în aceste economii dirijate). O dirijare parțială, mărginită la un domeniu, este o contradicție în sine.

2) Dirijarea să plece dela un singur punct de comandă (care poate fi: un consiliu superior al economiei naționale, un dictator economic, etc . . .) și nu de la mai multe.

3) Să prezinte o mare varietate atât în formele cât și în mijloacele ei de acțiune.

Fiecare țară își va avea forma ei de organizare specifică a economiei naționale.

Altfel de tendinți organizatorice va avea o țară industrială, altele o țară agricolă.

Pe când cea dintâi va căuta să obție un număr cât mai mare de agricultori, (cea ce se petrece astăzi în Anglia, Germania, Italia) pentru a spori producțiunea produselor agricole, cea de-a doua va căuta să obțină o industrializare cât mai mare a țării, pentru a putea acoperi nevoile populațiunei sale în mărfuri fabricate.

Altfel se va organiza o țară, care se crede amenințată de vecinii săi, altfel o țară având siguranța politică a frontierelor sale. De aici și necesitatea

convențiilor și acordurilor comerciale, nu cu țările cari ar oferi cele mai reale avantaje, ci cu acele cari prezintă și cea mai mare siguranță politică.

Economia dirijată va lăsa să trăiască alături unele de altele, toate formele de producție existente sau cari se vor naște în viitor. Atâta vreme cât inițiativa individuală, sau forma cooperativă, sau exploatarea publice sau cele mixte adecă acele publice asociate cu inițiativa privată, vor duce la scopurile urmărite de reprezentantul general al economiei naționale a unui popor, nu există nici un motiv ca să aducă vre o atingere acestor feluri de producție sau se vor aduce numai corecturile necesare impuse de interesele generale ale economiei generale.

În unele țări se merge și mai departe pe această cale a economiei dirijate.

Statul, ca expresiune a colectivității, considerându-se liber pe mijloacele de întrebuințat în urmărirea scopurilor sale, liber să-și croiască soarta pe care crede că o merită, înțelege să influențeze mai profund și acest aspect al activității generale a unei societăți omenești și care se cheamă economie.

Intrucât Statul ar crede că formarea unui proletariat industrial este un pericol pentru dezvoltarea normală a statului, el va împiedica o industrializare prea mare a țării. Iar întrucât va considera fără-nimea și mica burghezie ca elementele cele mai necesare și mai sigure pentru Stat, el le va proteja prin toate măsurile legale ce va crede de cuviință.

Se merge mai departe și se zice că întrucât nu mai munca independentă, munca care-ți dă satisfacția lucrului realizat, este activitatea cea mai binefăcătoare pentru un om aici pe pământ, politica socială a statului va căuta să asigure fiecărui cetățean măcar în parte posibilitatea unei astfel de activități. Iar la capătul tuturor acestora, se poate pune întrebarea: „dar atunci ce-a mai rămas din libera concurență?”

Activitatea omului pentru procurarea mijloacelor materiale necesare acoperirii nevoilor sale se numește: **economie**.

Cauza ori-cărei activități omenești, deci și a activității economice, este **nevoia**, un instinct numit „final” care cere a fi satisfăcut.

Imediat ce omul s'a hotărât pentru satisfacerea uneia dintre multele sale nevoi ce se cer a fi satisfăcute, se trezește în el un al doilea instinct, pe care psihologii îl numesc „instinct modal” care indică omului mijlocul cel mai ușor pentru ajungerea scopului său. Acest instinct modal cere individului să urmeze drumul indicat lui de imperativul energetic al **rațiunea pure** (minimum de efortare pentru ajungerea scopului) dar, fiindcă omul este și o ființă socială trebuie să ție cont și de **imperativul rațiunei practice** (observarea tuturor regulilor sociale, elaborate și impuse de societatea indivizilor ce o compun).

Unui flămând i se impune să-și câștige — pe drumul cel mai scurt — o pâine pentru astâmpărarea foamei. Totuși un om cu aptitudini sociale dezvoltate, nu va alege calea furtului de la altul a acestei pâini, ci va urma în această privință calea indicată de normale societății în care trăiește.

Prin urmare, **activitatea economică a oamenilor**

(și nu numai cea economică) este silită să se desfășoare în cadrul trasat de către instituțiile sociale existente la un moment dat, instituțiilor cari, dacă determină conformația spirituală a indivizilor, suportă la rândul lor și ele influența acestor indivizi, cari de multe ori reușesc să impună societății modificări structurale importante.

O asemenea influențare prin societate a activității individuale, activitate de domesticire, de îmblânzire, de adaptare la traiul comun, este admisibilă fără a putea spune că această influențare violentează firea naturală a omului.

Pentru o mai bună înțelegere a celor spuse, mă voi folosi de două imagini, luate dela doi economiști, cari nu sunt totdeauna de acord între ei.

Nevoaia care se naște și care cere a fi satisfăcută este comparată de către unul dintre acești economiști cu un pasager care se adresează unui birjar pentru a-l duce la o anumită adresă.

Se urcă în trăsură. De aici încolo, treaba birjarului. Acesta îl va duce la adresa ce i-a indicat, pe drumul cel mai scurt. Birjarul va trebui să observe toate regulile de circulație din oraș. Va conduce trăsură pe partea dreaptă sau stângă a drumului, va observa sensurile unice etc. Ajuns la adresa indicată rolul birjarului încetează.

Reglementarea circulației nu a însemnat pentru pasager o împiedicare absolută de a ajunge la scop, și intrucât această reglementare este valabilă pentru toată lumea, el nu se simte deloc nedreptățit.

Celălalt economist compară libera concurență între oameni cu o alergare de cai.

Dar pentru ca să poți aranja în bune condițiuni o alergare de cai, trebuiesc îndeplinite o mulțime de lucrări preliminare.

Un hipodrom, jockey, publicul necesar, tribuna pentru public, etc. Abia după ce ai îndeplinit toate aceste condițiuni poți aranja o cursă de cai convenabilă.

Dacă economia dirijată privește acest cadru general menit să transforme o economie haotică și fără sens într-o economie având un sens definit privită din punctul de vedere al economiei generale a unui popor (caci numai din punctul de vedere al unui Stat se poate vorbi de economie dirijată), atunci se poate vorbi de ea fără ca lumea să aibă impresia că se instaurează o nouă tiranie.

Dar acela care-și ia asemenea sarcină trebuie să aibă intuiția limpede a drumului de urmat și puterea de-a impune tuturor aceiaș direcție.

Ștefan Ieșanu.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Litanie

Te regăsesc acum, — în van
cărare prinsă 'n șir de plopi
cu liniște 'mbibată 'n stropi
de rouă și 'n mister silvan.

Ci nu mă farmeci ca atunci
când românița ascundea
poveste de iubire 'n ea
și zorii se clădiau pe lunci.

E-aceeași bolta de frunziș,
dar sunt prea obosit acum
ca să mai calc pe-acelaș drum
de vii lumini și de narcisi...

De-ar fi s'adorm în preajma ta,
cărare cu privighetori,
ce 'n nopți cu plopi tremurători
m'ar străjui și mi-ar cânta!

P. Bogdan

IMPĂCARE

de P. Popovici-Băneștianu

Pe costișa de sub pădurea din susul satului Ilie Tulea odihnindu-se stă proptit în coada sapei și dus pe gânduri, încruntat, privește spre sat. Nu este om mai bun decât el în sat, dar acum, e din cale afară de pornit pe arțag. Sapa furios o bucată, se oprește, sapa din nou și iar se oprește, ca omul ce nu se poate hotărî ce se facă. Să-și vadă de lucru, sau să o ele razna peste câmp, să-i treacă aleanul. Din când în când își șterge cu mâneca fruntea asudată și apoi se așează mai cu temeiu pe săpat.

Ceva mai la vale, Joiana infulecă grăbită și cu lăcomie din iarba grasă de pe marginea pârâiașului ce-și varsă gureș vinșoara de apă spre sat.

— Ce are cu mine tâlharul? De ce nu mă lasă odată în pace? Ce vrea? — se întreba scos din tăcini Ilie Tulea, oprindu-se din săpat și ștergându-și iar cu dosul palmei un firisor de sudoare ce i se furisase de sub pălărie, de-a lungul tâmplei stângi.

— Ce are cu mine tâlharul? Dar băgând de seamă că vorbește singur, ca omul ce a făcut o faptă rea, își roti privirea în jur, să se asigure dacă n-a fost auzit de cineva și — sapa începu iar să muște cu nădejde din pământul clisos din fața sa și pe măsură ce gliile se înmulțesc în urma lui, el își reamintește năcazurile ce i le-a cauzat dușmanul lui neîmpăcat Todor Armeanu.

— N-o să scap eu odată de tâlharul ăsta, care mi-a făcut atâta rău? se întreba în sfârșit Ilie Tulea și sapa lovi cu putere petriul întâlnit în cale, de parc-ar fi fost țeasta celui ce-l dușmănea atâta.

Într-adevăr avea omul de ce să fie cătrănit. Cu un an în urmă, îl pusese potca să candideze în alegerile satești. N-o făcuse, ce-i drept, de bună voie. Cedase doar la stăruințele fruntașilor din sat, cari voiau să scape și ei de Todor Armeanu, cărcotașul satului, care era gata să facă orice pentru a-și asigura locul de primar al satului. Neînțelegând să lupte pentru reușită, Ilie Tulea a căzut cu trei voturi la alegeri și astfel celalalt câștigă locul de primar și posibilitatea de a se răsbuna fără milă asupra contrariilor lui din alegeri, dar mai ales nu pierdea nici o ocazie de a se răsbuna pe rivalul său, pe care-l simțea mai popular și mai primejdios decât oricare alt adversar. Îl știa pe Tulea, om liniștit, cumpănit și în vorbă și în fapte și-l credea fricos. Trebuia muștruluit, să-i știe de frică.

La patru zile după alegeri, oamenii primarului i-au tăiat din holdă, cănepa verde. Ceva mai târziu într-o noapte, i-au desprionit caii din luncă și i-au mânat în grâul lui Ion Vilan, cu care avusese o veche dușmănie, dar cu care se împăcase de curând. Mai târziu, în vară i-au dat foc stogului de grâu. În toamnă i-au aruncat un câine mort în fântână, peste parapetul îngrădit cu zaplaz. Acum din nou i-a tăiat șase brazde din pământul dela Răzoare, cu care se învecinează. Și toate acestea numai pentru ca să-l sperie, să-l sature — cum zicea — de primărie. Dar se înșela primarul. Voinic, ca un taur, Tulea avea reputația de cel mai blând și liniștit om,

dar când se infuria, era grozav. Atunci, era mai bine să-i fugi din cale și să-i dai timp să se liniștească.

Ilie Tulea se scărpină după ureche apoi își răzîmă iar cotul stâng pe coada sapei, întrebându-se ce ar fi bine să facă: să-l dea în judecată? Să-și slacă drumuri și cheltueli anapoda, că domnii încurcă și descercă legea de nu se mai isprăvește nici odată! Să-i dea și el — cum s-ar zice — imprumutul: ochiu pentru ochiu și dinte pentru dinte? Sau să-l prindă odată, într-o seară, când vine dela crâsmă, cum l-a întâlnit și aseară bunăoară — să-l scuture una bună, de să-i părăe oasele și să-i spună neted să-l lase în pace odată, ori — Doamne ferește — să-l strângă de gât și . . . Când ajunsese cu gândul aci, Ilie Tulea se scutură îngrozit. Sapa-i alunecă de sub cot și fiindcă tot isprăvise și așa cu săpatul, iar Joiana se făcuse durdulie de sătulă, Tulea scobori costișa, își luă de pe salcia din răzor fundra, și-o aruncă peste sapa de pe urmă și cu Joiana din nainte, o luă spre casă abătut și flămând.

Din tufișul pe lângă care trecea, sări speriat un iepure, trecu poteca pe dinaintea Joienei și-o luă spre pădure, dar la vre-o sută de pași se opri și de după o lăptărie mai răsărită, așezat ca-ntr-un jilț, pe picioarele de din napoi, îl petrece cu ochii, ciulind șagalic din urechi. Sus, la o bătaie de pușcă, un vultur mare se-mvârtește pe de-asupra livezii în căutarea prăzii. Când zări iepurașul se-ndreptă spre el, în rotiri mai mici, dar urechiatul, văzându-se ochișit, prinse mișcarea și din câteva sărituri se făcu nevăzut în desișul pădurii de pe coastă. Supărat, vulturul se lăsă pe o movilă de gunoiu în așteptarea unei ocazii mai bune.

Pășind rar, la coada Joienei, gândul lui Ilie Tulea sbură iar la Todor Armeanu.

— Uite, așa mă pândește tâlharul, cum pândește pasărea asta blăstămată iepurele! și în gând scăpără o injurătură.

Ajunsa în sat, Joiana știa drumul și singură. Lăsă dar vaca să meargă singură spre casă, iar el intră în prăvălia lui Pintilie. Grăbit își cumpără un pachet de tutun și cu gândul să-și ajungă vaca, puse grăbit mâna pe cianța ușei, dar ușa-l isbi în nas și se pomeni față în față cu Todor Armeanu. Se priviră amândoi cu ură, iar primarul îl infruntă din spatele calului:

— Ce te-nholbi așa la mine?

— Dracu mi te scoate mereu în cale! șopti mai mult pentru sine Ilie, dar nu putu termina bine vorba, când primarul îi și arse două palme sdravene.

Fără să spună o vorbă, Tulea, căruia i se făcu negru înaintea ochilor, aruncă mâna în gâtul primarului și cu celalaltă ținând sapa îl izbi cu putere de perete, apoi profitând că ușa rămăsese deschisă îl înșfăcă din nou de gât îl împinse de-andăratelea afară și din prog îi dete un avânt și primarul sburând o bucată în aer, se pomeni în mijlocul drumului pe scapate. Când primarul se trudea să se ridice, Ilie

Tulea ieșit acum din minți, sări la el și tocmai își pregătea în mâni sapa să-l isbească în numele tatălui, când simți, că cineva pe din dos îi pusese mâna pe coada sapei și zări pe Florica, fata lui alături.

— Ce vrei să faci? Lasă-l pustiului tată! Vrei să înfunzi pușcărița pentru el? zise întrebător și speriată fata, care-l apucase de mânecă și-l trăgea spre casă.

Ridicată din drum de crâjmar, primarul înjurând printre amenințări și ținându-se de șale, intră în birt, ajutat de Pîntilie iar Ilie Tulea ușurat dintr-o dată își continuă drumul spre casă, ținut de scurt de Florica.

Abia în drum spre casă își aduse Tulea aminte că uitase să-i spună primarului răspicat să-l lase în pace, dacă vrea să scape cu atât, dar se mângăie cu gândul că va înțelege el, primarul și așa, că nu-i bine să se joace cu răbdarea lui Ilie Tulea.

— Ce ați avut la olaltă? Din ce v-ați încăerat? se interesa Florica.

— Am știut eu, că nu-i semn bun! șopti Ilie, făcându-se că nu auzise întrebarea.

— Ce semn, tată?

— Mi-a ieșit un iepure în cale

* * *

Vântul se joacă furișindu-se ușor printre frunzele fagiilor din pădurarea scăldată în soarele de Căreșar, iar jos sub bolta de ramuri și frunziș, pe coarzoarele de mușchu, frunze uscate și iarbă verde, abia ajunge ici colea câte-o pată de soare, care a străpuns umbra groasă și răcoritoare a pădurei.

La umbra gorunului din dealul Slatinii, Nuțu, feciorul primarului, stă culcat pe spate în iarbă verde și urmărește cu ochii o mierlă ce se așine deasupra lui, în copac, mai mult sărind decât sburând din creangă-n creangă.

Un vițel rătăcit mugește speriat la o aruncătură de băț, mai jos, pe coaste, iar din altă parte un muget prelung chemător îi răspunde: muuu!... Vițelul o luă agale, pe cărările, în direcția mugetului mamei.

Din poiana din dreapta se aud în răstimpuri strigăte și răsete șgomotoase de copii gălăgioși. Păstorii vitelor râd în hohote de hănește pădurea de voce bună. Numai Nuțu, feciorul primarului, stă supărat, ascuns sub gorunul cel mare din dealul Slatinii. Nu mai știe pe unde-i sunt nici vitele nici gândurile. Săturat peste cap, de a auzi mereu, cum și copiii îl batjocuresc pe tatăl său, de când a mâncat bătae dela Ilie Tulea, s-a răslețit de ortaci și stă mai bine singur și visează cu ochii deschisi. Ce poate el face dacă tatăl său e așa cum e, dar îl doare. Numai el știe cât îl doare batjocura copiilor. Pe frunte i s-a lăsat o gângămie. Grăbit o strănse între degete. Era o mămăruță. Nuțu se ridică pe jumătate. Puse gângămie în palmă și începu să-i descante încetișor:

Mămăruță ruță,
Sue-mă-n căruță . . .

Rumegă întreg descântecul și tocmai când îi puse întrebarea rugătoare:

Și spune-mi atâta:
Unde-mi e ursita?

Gângămia își desfăcu pe îndelete aripioarele și-și luă sborul spre stânga, către Dâmbuț. Nuțu privi pe urma ei, dus pe gânduri și tocmai voia să se lase iar pe spate, în iarbă, când prinse cu urechea o frântură de cântec adusă de vânt dinspre Dâmbuț. Intr-o clipă fu în picioare. Tiptil, hoțește, făcu cei vreo treizeci de pași până la marginea pădurii mari, când ajunse pe culmea dealului și privi pe coastă în jos. Nu văzu pe nimeni, dar în schimb auzi mai bine cântecul. Aci, pe coastă, pădurea fusese tăiată cu câțiva ani în urmă și toată coasta-și scâldea acum în soare niște nueliști de-un stat de om crescute în neregulă, printre cari, din iarbă râd în soare frăguțele de câmp și căpsunile. Nuțu-și trase pălăria pe paiu pe ochi, ca să poată privi mai bine în bătaia soarelui, dar nu putu vedea decât jos de tot, după un tufiș, mișcându-se ceva alb. Mai stete puțin și zări o hasma roșie.

Când sărind peste tufe, când tupilându-se, Nuțu ocoli coasta și coborî până în dreptul fetei. Nu știa cine-i. Nici nu bănuia măcar cine-ar putea fi. Una însă, era sigur: mămăruța nu-l mințise! Auzi acum bine, cântecul fredonat mai mult pentru ea, de fata, care se apleca mlădiosă și culegea frăguțele într-o ulcică de pământ smălțuită.

Tupilat după tufe, Nuțu se apropie de fată, pândind-o dela câțiva pași. Fata cânta discret, printre buze:

Ce vii bade târzior,
Ori de mine nu-ți e dor . . .

Fără se vrea, în extaz, Nuțu scăpă răspunsul:

Ba-mi e dor mândruțo tare,
Nu pot trece, valea-i mare . . .

Dar nu avu vreme să termine cântecul, că speriată fata scăpă din mână ulcica, se îndreptă de jos, căutând înprejur, să descopere pe cel ce o speriasse.

Când se văzu față în față cu Florica, fata dușmanului neînpăcat al tatălui său, Nuțu nu știa ce să facă. Să stee sau să o rupă la fugă, înapoi, în pădure. Dar repede își trase seama: să fugă nu mai putea. Și în urma urmei, ce-i pasă lui, de ce face tatăl său. De câte ori văzuse singur, că tatăl său nu face bine dar n-are ce-i face. Se apropie de fată. Roșie de rușine și de spaimă Florica, se trudea să-și adune în șorț frăguțele din ulcica spartă. Nici nu-l privi.

— Tu erai, Florică? îndrăsni să întrebe Nuțu.

— Și ce-i dacă eram eu? Ce aveai cu mine? se răsti supărată fata.

— Te-am speriat? Hai nu fii supărată. Îți ajut eu, să-ți culegi fragile.

Mănioasă fata nu răspunse. Ingenunchit, Nuțu se puse și adună un pumn de fragi, pe care vru să i le pună în poală, dar Florica se dete la o parte și nu-i primi ajutorul. Nuțu rupse o cracă de mestecăcan cu multe rămurele și dupăce despue rămurelele de coaje, însirui frăguțele fragă de fragă pe rămurele. Când fu gata, sfios se apropie de fată și-i întinse rămurelele cu fragi, înbiindu-l rugător mai mult din ochi decât din gură, dar fata-l privi batjocoritor în albul ochilor, cu întrebarea:

— Ce-ar zice tatăl tău să te vadă aici, cu mine, acum? Spune?

Nuțu nu-i răspunse, dar reluă rugător:

— Ascultă tu, Florică . . . Noi am crescut împreună. La școală am fost ca și frați. Nu ne-am certat nici odată. De ce ești tu supărată pe mine? Eu nu ți-am făcut nici odată rău. Și se opri cu ochii pământ, la rădăcina unui frâsinel, căzut de odată pe gânduri. Il mințise mămăruța din pădure . . .

— Dacă tatăl tău așa vrea. Ce pot face eu? răspostă mai îngăduitoare Florică.

— Ia dela mine asta . . . și-i intinse din nou rămurelele de fragi. Să-l lăsăm pe tata. Tu știi bine că nici eu nu mă pot înțelege cu el. Hai să ne împăcăm . . . și-și trecu mâna stângă după umărul fetei.

Fără să se retragă, fata-l privi în ochi și-l întrebă.

— Ce vrei să faci Nuțule? Nici eu nu ți-am făcut nici un rău! De ce nu mă lași în pace?

— Vreau să ne împăcăm! Aș vrea să fim iar, ca mai înainte. Ști tu cum ne jucam, când eram mici. Cum îmi scriai tu lecțiile în caiet . . . și Nuțu o strânse cu putere la piept.

— Și cum mă apărai tu, de câinii lui Culița Mutului . . . zise râzând Florică, în vreme ce-i luă rămurelele cu frăguțe.

* * *

Mare rușine a fost pe capul lui Todod Armeanu. bătaia primită dela Ilie Tulea. Nimerise odată și primarul un om, că până atunci, artăgos cum e, lovise numai în butuci. Tot satul știa, că primarul trăia numai din mila Floricăi, care pusese la timp mâna pe sapa tătănesău. Dar rușinea trebuia răsbunată. Datorită prieteniei cu domnia, primarul avea toate posibilitățile unor răsbunări mărunte. Pentru orice pagube cauzate în pădure sau în câmp Ilie Tulea trebuia să dea seama. Acesta se apăra, dar cum nici odată nu putea dovedi că alții făcuseră pagubele, lucru, care nu-l știau decât oamenii primarului, nu se putea desvinovăți și astfel era mereu judecat. Nu avea încătrău: plătea, tăcea și cocea dușmănia! Dar nu era Todod Armeanu omul, care să se mulțamească cu mărunțiș. Voia o răsbunare crâncenă, care să-i dea gata dușmanul!

În după amiaza zilei de Rusalii, primarul urca dealul Dolea, spre pădure, cu pușca pe umăr. Pe drumul ce urca spre culme, se întâlni cu Nicolae Groza, crâznicul.

— Noroc! îi spuse primarul.

— Să dea Dumnezeu bine! Da unde, unde așa târziu? întrebă crâznicul, care nu-l știa pe primar vânător.

— Mă duc până sus, la Fântâna albă. Am auzit dela păstori, că în fiecare seară vine acolo un gligăni să se scalde în băltoaca ceia de sub fântână, și poate-l nimeresc, spuse primarul, fără să se oprească din drum.

— Să umbli sănătos! îi ură crâznicul și se despărțiră.

Dar cât ce dispăru crâznicul după un tufiș primarul în loc să jină drumul spre culme înainte, coti la dreapta și o luă pe drumul neumbat ce ducea de-a curmezișul dealului.

Soarele poposea pe creștetul dealurilor din

dreapta, ca omul ce se oprește în drum, să mai privească odată înapoi. Pe poteca ce alunecă din pădure drept în sat, coboară ca înșirate pe ață, una după alta cele zece capre ale Mariei Holdă, iar țapul din fruntea coloanei, cu pași de căpitan, își dăngănește tantoș clopotul dela gât.

În capul primarului buba răsbunării se spărsese și purcaele îi întunecau judecata. Stiricise că Ilie Tulea, care avea o poiană în mijlocul pădurii, urcase dela amiazi cu boii la păscut și mergea la pândă. Trebuia să termine cu el, ori ce-ar fi. Nu mai putea răbda rușinea ce-o pățise. Todod Armeanu care a purtat pe icoane pe notarul, pe popa și pe dascălul din sat, până când l-au lăsat în voe, el să mânânce bătae dela un Tulea Ilie?

Cât ce intră în pădure și o luă pe cărarea ce duce alături cu valea ce vueste sub ea primarul iuți pașul. Știa că pe aici nu umblă nimeni după asfințitul soarelui, iar până la poiana lui Ilie Tulea mai avea de mers un drum destul de lung.

Nimic nu mișcă în pădure, afară de vuetul apei din vale și susurul frunzelor de plop alintate de zefir. Din când în când sub picioarele primarului care pășește din ce în ce mai zorit, trosnește câte-o surcea uscată. Peste creasta pădurii de pe dealul din dreapta văii răsare luna plină și furișată prin frunziș câte-o rază de lună luminează ici colo fața încruntată a primarului. Când ocoli o băltoacă din mijlocul drumului, patul puștii se lovi de trunchiul unui fag. La sgomotul surd al loviturii primarul tresări speriat.

— Ce-ar-fi, dacă Tulea m-ar aștepta după un fag și m-ar pocni în moalele capului? se gândi și luând seama își încetini mersul. Undeva departe, pe vale în sus, tuși sinistru; o bufniță: uhu! Șosise. Feste vale, în dreapta se vedea albă în lumina lunii poiana lui Ilie Tulea. Iată-l și pe Ilie, în fața ușii. A aprins un lemnuș. Își aprinde țigara. Din dosul unui fag primarul puse arma la ochi. Tinti la cap, cu arma bine răzimată de trunchiul fagului. Dar nu trase. Își aduse aminte că nici nu își încărcase arma. Dar nici nu se poate trage de aci. La așa depărtare ar putea să greșească ținta, dar chiar de ar nimeni, pușcătură ar fi prea slabă. Afară de asta, în întunec nici nu se poate ținti bine. Primarul nu știa că pe lângă fagul de care își răzimase arma, cobora în vale o cărăruie, care urca apoi drept în fața poienitei lui Tulea. Astfel pași înainte pe drum în susul văii, trecu valea pe podul făcut de Tulea, ca să aibă un acces comod la poiană, unde își învăra vitele îndată ce trecea vremea plugului, până toamna. Dela pod primarul coborî pe partea dreaptă a văii spre poiată. Ajunse la gard. Nu îndrăzni să-l treacă. Răzima arma pe gardul de nule. Băgă de seamă că tremura. Cotit pe gard așteaptă o bucată să se ivească dușmanul, care nu putea bănui că-l pândește moartea.

Lăvada din jurul clădirii și poiana albă se scaldă în lumina discretă de lună, dar primarul totuși nu băgă de seamă că Ilie se afla în fața sa la o depărtare de treizeci de pași. Șede pe pragul ușii. Abia când Ilie trase de două ori cu sete din țigară îl zări. Buimac și fără să știe ce face, primarul își lăsa obrazul pe patul puștii, ochi, cât putu mai bine

in semi intunec și trase. Bubuitura se sparge hă-
umind în ecouri pe văi și dealuri. Câteva paseri spre-
riate își fâlfăiră aripile zburând pe aproape. Prima-
rul văzu, cum Tulea se răsturnă îndată după puș-
cătură, pe spate în poiată, fără să scâncească mă-
car. Mulfămit de sine, dar tremurând încă, primarul
își puse arma pe umăr, tuși una să-și desfunde gă-
tul, care-i opera răsufierea dar deodată îl năpădi
frica și o luă la fugă înapoi pe unde venise. Când
ajunse la fagul de unde privise peste vale la poiată,
se opri fără să știe de ce. Răzimat de fag își forță
odhii să vadă peste vale, dar luna intrase după un
zăbranic de nour și nu putu vedea nimic.

— Gata-i! murmură printre dinți primarul.
Dar nu apucă să termine cuvântul, când fără veste
se simți strâns de gât, iar pușca-i alunecă de pe
umăr.

— Gata-i, ai spus? Uite-mă, tâlharule, că-s aci!
Fă-ți cruce! și Ilie Tulea îi puse mai vartos mâna
în gât, ca nu cumva să-i scape, cu cealaltă mână
îi luă arma și-o aruncă în drum.

— Ce credeai că m-ai dat gata, tâlharule? Te-
am iertat odată și nu te-am omorât! Știi, atunci,
la birt! Acuma nu-mi mai scapi... și-l strânse
mai țapăm de gât.

După o ploaie de pumni, izbit ca un mănunchiu
de cânepă, de trunchiul fagului și de drum, prima-
rul nu mai da semne de viață. Zăcea ca un sac,
în drum. Ilie Tulea ostenise și el. Își șterse cu mâ-
neca cămășii fața inundată de sudoare. Văzu că
primarul nu mișcă. Ca să se asigure fi mai dete că-
teva izbituri în burtă cu vârful bocancului, luă arma
din drum și plecă grăbit spre casă, murmurând în
sine:

— Cum bate Dumnezeu omul!

Pe măsură ce înainta spre sat, gândul că va în-
funda temnițele îl copleșea tot mai mult pe Ilie
Tulea. Căuta să se gândească ce avea de făcut, dar
creerul nu-l asculta și gândurile-i sburau speriate,
cum zboară potârnicile din calea vânătorului. Sîn-
gur nu știa ce să se facă. Gonind buimac prin pădu-
re i se părea că-i alungat din urmă de o putere nă-
praznică, nevăzută, iar când fu să iasă din pădure,
luminișul cenușiu-albastru din capătul cărării aco-
perită cu crăcile de gorun, ca o gură de tunel, i se
păru că seamănă cu o ușă de temniță.

Ajuns la marginea satului voi să cărmească pe
vale în jos spre Cristeni, unde se găsea postul de
jandarmi, cu gândul să se denunțe, dar se răsândi.
Nu putea merge în puterea nopții. E prea departe
și e prea obosit de drum. Abia îl mai țin picioarele.
Fugise atâta cale. Lăsă deci, pentru a doua zi. Se
îndreaptă spre casă, dar nu intră, ci goni mai de-
parte și se opri la geamul părintelui Irimie. Popa
nu-i dăduse nici odată vre-un sfat rău, ba de multe
ori îl scosese din încurcături. Bătu cam mulțisor la
geam și tocmai când era să plece desamăgit, apărū
după geam barba sburlită a părintelui Irimie, care
deschise fereastra, iar Ilie începu jelană, cu glas
de spovedanie, uitând să mai salute.

— M-a bătut Dumnezeu, părinte! Ce să mă fac?

— Ce-i Ilie? Ce s-a întâmplat iar? Intrebă spe-
rât popa, iar gându-i sbură la Todor Armeanu.

— Am omorât pe primaru!

— Cum? zise speriat popa, gata să cadă de pe
picioare.

— M-a pândit la mine-n poiana din pădure. A
pușcat după mine și... apoi istorisi popii toată în-
tâmplarea.

— Ce să fac părinte? Se să fac? Uite cum m-a
bătut Dumnezeu! Invață-mă părinte ce să fac!

— Să așteptăm până mâine, să vedem ce-i de
făcut. Du-te la primărie. Înștiințează pe notarașul,
străjile. Să meargă să vadă ce-i cu tâlharul acela...
Mai ști, poate n-o fi murit...

Ca din pușcă goni până la primărie. Nu în-
drăsni să-l scoale pe notar, dar înștiință pe străjanii
cari dormeau la primărie și ca un câine rebeget să
târî spre casă. Mai avea o singură nădejde.

— Dar, dacă n-o fi murit? Ce bine ar fi! Aș scă-
pa mai ușor... se gândi Tulea, când împinse por-
țița și intra la el în curte.

Se așeză pe suptoaia dela târnaț. Puse de o par-
te pușca și-și lăsă capul în palme, cu coatele pe
genunchi. Tâmpile-i svăcneau să crape. Nu-l sim-
țise nimeni din ai casei. Dormeau cu toții fără nici
o grijă. Incepură să cânte cocoșii de miezul nopții
La început câte unul, apoi tot mai mulți până când
începură să se rărească iar și tăcerea puse din nou
stăpânire peste sat. Se gândi ce trebuie să dea de
grijă nevestei, lui Miron, Floricăi. Săracii de ei. Mai
ales Miron. Trebuie să eie de acum el grija casei. El
omul tot, ce-i drept, dar e prea tânăr. Ce să facă
dacă el trebuie să plece, unde n-a fost neam de nea-
mul lui: la temniță.

Pe cer apusese luna. Abia se mai vede pe vâr-
ful dealului bisericii locul pe unde s-a furișat. Incolo
s-a întunecat de-a binelea. Pe dealul Dolca aluneca-
ră în sus patru lumini jucăușe. Urcară grăbite
la pas cu cei ce mergeau să vadă de primar.

Când grupul de vre-o zece oameni se apropiară
de poteca ce trecea din drum valea la poiată lui Ilie
Tulea, oamenii văzură o mohândeată proptindu-se
de fag. Era primarul, care desmetecit încerca să
se țină pe picioare și nu prea izbutea. Era frânt și
bătucit ca un măr.

Străjanul Ilie Năcoară, care lucrase în livadă
și cunoștea locul, trecu în fugă valea și de sub stra-
șina grajdului puse mâna pe o loitră de car, pe ca-
re-l așezară pe primar și astfel porniră cu el spre
sat, în bocetele primăriei, urmați de Nuțu și de
vre-o cinci vecini ai casei.

— Săraca de mine... Cine te-a adus până aici,
că plecuseși la vânătoare... Săraca de mine și de
mine... Oh, vai de capul tău... Cât ți-am spus,
lasă-l în plata Domnului, să trăiască și el... Și
nu m-ai ascultat... Am știut eu că nu-i a bună...
Vai de mine și de mine... Cum rămân eu?...

— Tu să taci! Muiera dracului... gemu pri-
marul de pe targă și convoiul înaintă tăcut, că pri-
mărița, știa prea bine să se teamă de bărbat, chiar
și când era pe moarte.

* * *

Toată noaptea Tulea s-a chinuit pe prispa casei,
dar când cocoșii începură să cânte deșteptarea și
pe vârful dealurilor începu să se lumineze de
ziua, Ilie se urni până în șură, urcă câțiva fuștei pe

scară pusă la podul grajdului și strigă blând și du-
ios, cu plânsul în gâtlee.

— Miroane... Miroane — taică, scoală-te...

— Ce-i tată? De ce ai venit? răspunse speriat
băietul, ridicându-se și ștergându-se la ochi somno-
ros și bănuind ceva rău.

— E rău, dragul tatei! Rău Am omorât pe pri-
marul!

Ca ars sări flăcăul pe maldărul de trifoiu din
șură.

— Cum? Oh, bată-l mâna lui Dumnezeu! A pu-
scat că te-a scăpat Dumnezeu pe dumneata... spuse
curajos Miron, după ce tatăl său îi spuse grăbit cum
s-au petrecut lucrurile.

După dumneata? Bine ai făcut că l-ai curățat!
Bine! Du-te acum, de vezi ce-i cu el. Trebuie să se fi
întors careva din pădure, dela el, porunci Ilie, în-
trând în casă, iar Miron o luă la fugă spre primărie
să știricească, ce voia să știe.

Soarele privea vesel din vârful Dolii, când pe
poarta primarului ieși străjanul Ilie Nicoară du-
când pe umăr loitra care servise de targă la aduce-
rea primarului din pădure. Voia să o ducă chiar el
lui Tulea, ca pretext să-i spună noutatea și să
audă mai bine cum s-au petrecut lucrurile, că pri-
marul nu voise să scoată o vorbă.

— S-a sculat mortul... răspunse străjanul la
întrebarea lui Miron cu care se întâlnește, în poarta
primăriei.

— Cum? N-a murit?

— Hm! Banul rău nu piere! N-a murit, dar e
sdrobot rău! Ce-a căutat a găsit! spuse râzând stră-
janul și puse loitra în spatele lui Miron, care se
grăbi să ducă vestea lui tatăl său.

— Dacă-i sărac satul, e sărac și popa! era vorba
părintelui Irimie din Deleni, ori de câte ori trebuia
să apeleze la micile ajutoare ale parohienilor săi. O
făcea, de altfel destul de rar și numai când era
într-adevăr strâns cu ușa.

* * *

Când însă flăcăii satului aflau că părin-
tele nu și-a putut prăși porumbul, n-a ter-
minat cu coasa, sau cu seceratul, se sfātu-
iau între ei și se ofereau de bună voie să-i
ajute o după amiază, la sapă, coasă sau seceră, că
doar nu piere omul din atâta treabă, ziceau ei, iar
popa netezindu-și mulțămii barba, primea ajutorul,
lăsând ca preoteasa să le dea o cină bună, iar el se
îngrijea de lăutari și de rachie. Știa părintele ce-i
îndemna pe tinerii la dragostea ce-i arătau. După cină
flăcăii și fetele se așterneau pe joc, petrecându-
și până noaptea târziu în cântece și voe bună. Nu
erau rari ce-i drept, nici cazurile când o astfel de
clacă îi aducea popii cu câteva săptămâni pe urmă
și câteva cununii, când i se întorceau și cheltuelile
cu lăutarii și beutura.

Dar se vede treaba, că și obiceiul clăcilor va
dispărea ca și alte obiceiuri bune, uitate mai de
mult, de creștinii din Deleni, se gândi popa, în vre-
me ce se plimbla cătrănit dela un capăt la altul, cu
mâinile la spate de-a lungul coridorului, deschis în
fața soarelui de dimineață.

După certele și bătăile dintre primarul Todor
Armeanu și Ilie Tulea, tot satul se învrăjbi, des-

părțindu-se în două tabere. Deși pe față își băteau
joc de el, sărăcimea ținea cu primarul, care striga
contra domnilor și bogaților, iar cei mai cu prindê-
re, erau pe lângă Ilie Tulea. Toată lumea terminase
cu seceratul și în tot hotarul nu mai era decât grâ-
ul popii din lunca dela Izvoare neseccerat.

Părintele Irimie era strâns rău de năcazuri.
Plata nu sosise, grâul trebuia seccerat, iar pretea-
sa-l zorea să facă din fundul pământului rost de
bani, să-și îmbrace copiii întorși dela școală cu
hainele ca vai de lume, iar bani — ca-n palmă păr.
Nu știa ce să se facă, iar flăcăii dracului nu băga-
seră de seamă că grâul lui rămăsese neseccerat.

Cum sta cotit pe paravanul coridorului și-și re-
zuma năcazurile, părintele se gândi să trimită crăz-
nicul să-i tocmească, fie și în parte, niște seceră-
tori, că nu mai putea lăsa grâul neseccerat, dar când
ieși în stradă, se întâlnește cu Miron, feciorul lui Tulea
Ilie, care tocmai voia să între.

— Sărut mâna, părinte

— Să trăești! Da ce-i năcazul? întrebă sec po-
pa.

— Am fost dimineață pe lunca dela Izvoare și
am văzut.

— Grâul meu neseccerat... îi luă vorba din gu-
ră părintele, grăbit și fără chef de vorbă multă.

— Așa-i părinte și noi... noi... am vrea să-l
seccerăm dacă...

— Bine frate, aprobă popa — Dar când? Eu nu
mai pot aștepta. Chiar mergeam să-l trimit pe crăz-
nicul să-mi bage seccerători pe mâine.

— Nu trebuie părinte, că noi ne-am înțeles să-l
tăem chiar azi. Grija noastră părinte. Am vorbit
eu cu Mitru Cniții, cu Săndruț, cu Ilie a Măriei
Sandrului, cu Savu Murgului și așa am venit.

— Bine fătul meu. Dar cu părinții, acasă ați
vorbit voi că vezi, azi e dritul lucrului și poate aveți
treabă?

— Lasă pe noi, părinte! Cu secceratul am ispro-
vit și alt lucru n-avem. Dacă-i vorba de mine, tata
nu mă oprește nici odată nici pe mine și nici pe
Florica. Ați făcut și dumneavoastră destule pentru
noi... și Miron plecă grăbit să-și înștiințeze or-
tăcii să se adune.

Cu un ceas mai târziu, în grâul popii din lunca
dela Izvoare intraseră seccerătorii. Incepuseră de-a
lungul, dar după ce se adunaseră prea mulți sece-
rători, luară lanul de-a latul și lucrul mergea
spornic în cântece și glume. Se adunaseră mai mulți
seccerători de câți trebuiau. Venise și Nuțu primaru-
lui, singurul din tabăra tătănesău. Când sosiră lău-
tarii grâul popii era pus în cruci rânduie frumos,
pe trei coloane, de-a lungul luncii. Numai fetele și
nevestele mai culegeau spicele căzute din snopi și
Așa lui Pungău împletea cununa. Flăcăii puseră
mâna pe câte-o fată și se așternură la joc, în bătă-
tura de lângă fântână, iar soarele asfințea trăgând
cu ochiul de după cireșul cel mare al Culiții Mutu-
lui, din deal.

— Când fu gata cununa o puseră pe capul Flo-
ricăi Tulea. Ea era cea mai frumoasă și mai harnică
dintre fete. Și convoiul se urni spre sat cântând
cântecul cununei

Ai, hai și dai — nai... cununa...

Ajuns în fața porții părintelui, convoiul se opri. Flăcăii voiau să câștige timp, ca să poată lua apă să ude pe purtătoarea cununii, dar Florica se grăbi și deschise porțița. Nu apucă să între bine că și primii un val de apă în creștet, iar când se reculese din spaimă, zări pe Nuțu primarului dispărând în dosul secerătorilor cari dădură busna în curte, cântând și huind.

— Auzi măi Mirone. Nuțu primarului udă pe Florica voastră! denunță Savu Murgului, care nu izbutise să ude el pe Florica.

— Cum așa? se miră Miron Tulea.

— Iac-așa! Și în luncă și pe drum, tot pe lângă Florica se învârti.

— Se vede că-l mănca și pe el pielea, ca pe tată său! Las că-l scarpăn eu, dacă nu se așează primărelul. Am cam văzut eu ceva, dar... și Miron intră în vorbă cu fata lui cantorul Pipalac, uitând brusc de Nuțu.

Clăcașii cinară în voe bună și glume, la masa așternută sub nucul cel mare din grădină. După cină, tinerii începură jocul. Chila lui Belej afumat cum era, nu-și mai cruță nici coardele, nici arcușul. Trage ca-n ciudă, acompaniat de Lupeșu, a cărui vicară scârțâe grăbită pe toate coardele pe rând iaz-iaz, iaz-iaz, iaz-iaz... în vreme ce gurduna bătrânului Belej cântă măr-măr, măr-măr, măr-măr, rar, energic și hotărît.

Poalele fetelor și nevestelor ce se învârtesc în vânt au răscolit tot pravul din curtea popii, care s-a ridicat și învâluie în nour greu toată adunarea, iar lumina lămpii de petrol atârnată de un cuiu pe săgeata casei se ceartă cu lumina blândă a lunii, în admirația fluturilor ce-și pârjolesc aripile.

Nuțu primarului joacă cu Florica Tulea. Amândoi sunt jucăuși buni, de par-că nici odată n-au făcut altă treabă. Saltă ca pe gume, se învârtesc, se strâng și se respiră ca la comandă. Toată lumea rămase cu gura căscată, când băgară de seamă perechea ce dansa, lăsându-le loc liber la mijloc. De o parte Miron, fratele Floricăi își mușca buzele de năcaz, săcăit, că sora sa joacă cu feciorul dușmanului de moarte al tatălui său. Dar Florica juca înainte cu patimă și voe bună, cum nu mai jucase cu nimeni nici odată. Din coridor, popa, preoteasa și copiii priveau mirați perechea ce juca. Popa se trăgea de barbă îngrjât de ce va urma. Il văzuse pe Miron încrunțat și-l auzise când spuse lui Savu Murgului.

— Dar pe ăsta cine pustia l-a chemat la clacă, că nici unul dintr-ai lor n'a venit. Umblă și el după, potcă, fără rușine, ca tatăl său...

Când terminară jocul, Nuțu strânse ștergărește mâna fetei și se înghesui printre flăcăi, ștergându-și cu poala cămășii sudorile de pe obraz, iar Florica se perdu și ea printre fete. După ce răzbi prin înelul de trupuri, se pomeni lângă mărul dungos din grădina popii. Obosit cum era se prăpti cu spatele de tulpina mărului, ștergându-se pe îndelete de nădușala ce-i inundase tot corpul.

— Ce fată s-a făcut Florica asta! se gândi cuprins de odată de dorinți și de căldura dragostei ce-i năvălea în suflet și în creier, dar repede își aduse aminte de dușmănia părinților și un simțământ de

greutate îl cuprinse și-l străbătu din creștet până-n tălpi. Par-că i se muiaseră fluierile picioarelor. Dar trecu repede, cât ce se hotărî.

— Trebuie să-l călesc pe tata! își zise și porni să se primble în jurul mulțimei. În ceialaltă parte a curții, Nuțu văzu cum Miron trăsese de o parte pe Florica și o spăla.

— Ce, te-ai inhăitat cu primărelui? Ce ai găsit în el? Ne faci de răsul satului! Tu...

Când văzu, că Miron se aprinsese rău, de era cât pe ce, să o cârpească pe Florica, dus prosteste de picioare, fără să știe, se așeză de cei doi, care se certau și se amestecă.

— Lasă Mirone pe Florica. Ea nu-i de vină! Noi am fost ortaci buni din școală. Noi...

— Și tată tău umblă cu pușca prin pădure după tata!

— Frate Mirone, să-l lăsăm pe tata și-o să vezi tu că toate vor merge altfel!

Supărat Miron, nu mai zise o vorbă. Plecă lăsându-i singuri.

Nuțu își trecu brațul stâng pe după gâtul fetei, ca atunci, în pădure și-i zise simplu;

— Florică, vrei tu să fii nevasta mea?

— Dar nu se poate! Știi...

— Se poate, dacă vrei tu! și o strânse mai tare la piept.

* * *

Multe a avut de îndurat Florica dela părinți din cauza clăcii dela popa. În câteva săptămâni li periră bujorii din față și par-că se usca pe picioare. Nu mânca, nu dormea, și plângea oridecâte ori ni săi o luau de sus, cu primărelul. Se pierdea în grădină printre clăile de fân și plângea. Cu Nuțu se întâlnea rar, pe câmp, la joc, dar când îl zărea începea să simtă că i se face ziuă'n suflet, că trăgește, iar Nuțu era așa de bun. O mângâia și-i dădea nădejdea pe care o pierduse de mult.

Băiat așezat și cuminte Nuțu nu semăna nici pe departe cu tatăl său. Era leit mamă-sa, care era o bunădată de femeie, dar care suferea și ea ca un câine bătăile și batjocurile bărbatului.

Mărunțul cum era și salb, primarul s-a dovedit vânjos ca o pisică. Altfel nu scăpa din bătaia ce primise. După 3—4 săptămâni s-a sculat din pat și umbla prin curte.

Când a auzit Ilie Tulea că n-a murit primarul, a tot lăsat de azi pe mâne, după cum îl sfătuiseră popa, și n-a făcut denunțul la jandarmi. Mai târziu s-a hotărît să nu mai facă nimic. Să facă primarul denunțul, dacă vrea, iar el se va apra. Doar are la el ca dovadă arma lui de vânat cu două focuri, cu un cartuș pușcat și cu unul plin. Și mai are și ușorul ușii dela poiată ca mărturie. Dar primarul nu-i ardea să facă denunțul. Știa el, pe semne, ce-l aștepta, dacă l-ar face. Devenise morocănos. Se certa cu ai săi acasă și nu ieșea din ogradă decât cu mare treabă. Vedea el bine că par-că mâna lui Dumnezeu trăgea sforile și tot ce punea la cale contra lui Tulea, se întorcea contra lui. Chiar și judecătorii văzuseră în sfârșit că Tulea este năpăstuit de primar și nu mai puneau temeiul pe acuzele puse la cale de el. Trebuia deci să se resemneze, să-și inneece în suflet ura și răsbunarea, iar neputința de a se răsbuna

ii nvenina sângele.

În schimb Ilie Tulea era mai îngrozit acum, după ce primarul se arăta potolit. Se întreba mereu în sine;

— Cine știe ce mai coace tâlharul?

Legătura dintre Florica și Nuțu nu putea porni decât tot dela Todor Armeanu, Nuțu neurmărind altceva decât să sucească gâtul fetei, să o facă de râsul lumii. Așa credea Tulea, dar nu era el omul, care să-și poată infrâna fata în pornirea ei, cu sila și asta-l durea mai rău.

— Nu se așează tâlharul dracului. Mă silește, bată-l Dumnezeu, să-l omor! Nu mă slăbește și pace! se plângea cătră ai săi, ori de câte ori era vorba de rușinea ce-i face Florica.

Cu legea nu se putea apăra. Nici nu voia. Ii era frică de domni.

— Ce-ar fi, să merg la popa Bogdanu din Fericeni, să-l dau, să mi-l aline el? se gândi Ilie Tulea într-o dimineață, mergând la moară cu un sac de grâu desăgît în spate.

Popa Bogdanu era vestit cât ține Crișana și Tara moșilor, pentru descoperirea și pedepsirea tâlhărilor prin blestemele ce făcea.

— Ce face popa Bogdanu din Fericeni, nici dracul nu poate desface! spuneau convingși oamenii, peste tot.

Toată lumea-l cunoștea. Bătrân, cu barbă mai mult albă decât căruntă. Umbla călare pe un căluț alb, mult prea mic pentru călărie, de-i ajungeau picioarele călărețului în copite, când pășea. Dar popa n-ar fi încălecat alt cal pentru toată lumea.

Meale în mișcare. Apăsât și hotărît la vorbă, bine zidit, bătrânul deși simpatie, inspira groază în jurul său, ori pe unde umbla. Cât a fost tinăr a adunat avere frumoasă. Și-a încheșat o gospodărie în capătul dinspre codru al satului, în dunga văii, pe locșoru liber de vre-o patruzeci de pași, ce desparte cele două dealuri de olaltă. În jurul casei a plantat o pădurișă de brazi la umbra cărora, azi cântă în voce valea. De altfel om bun și milos, părintele Bogdanu adunase în curtea sa, tot ce nu trebuia altora. Vre-o treizeci de copii, culeși de pe toate drumurile, vre-o douăzeci de femei văduve și mai bătrâne și mai tinere, cu și fără copii și o mulțime de câini rătăciți, de toate soiurile găseau de mâncare la casa popii Bogdanu din Fericeni. Vara-i lucrau toți, fiecare după puterile lui, iar iarna făceau exerciții, că popa și avea orchestra lui la care cântau copiii, fiecare în alt instrument muzical. Cu deosebire îi plăceau copiii. Lui nu-i dăduse Dumnezeu decât unul. Îl crescuse, îl purtase-n școli și era gata de popă, pregătit anume pentru a-i lua locul, și i s-a prăpădit și acesta. Lumea vorbește că s-a prăpădit dintr-un blăstăm.

Într-o noapte popa găsi lada unde-și ținea banii spartă și goală. S-a năcăjit mult popa. Pierdu-se toată agoniseala lui pe mulți ani în urmă. A făcut el denunț la jandarmi, dar hoțul a rămas nedescoperit. Într-o zi de Sân-Georz, după ce văzu și văzu că hoțul nu se află, popa urcat pe amvon se plânse în fața lui Dumnezeu și a credincioșilor săi, în bisericuța lui de lemn plină de oameni și zise:

— Buni creștini, rugați-vă și voi cu mine și zi-

ceți: Dumnezeule bun și drept, descoperă și pedepsește pe cel vinovat!

Oamenii spuseră după popa blăstăm, iar în strana dreaptă a bisericii, feciorul popii căzu de pe picioare și pe când îl scoaseră afară, pe brațe — își dete sufletul. În aceeași zi se găsiră și banii furați. A plâns tot satul în hohote, că vedeau oamenii putea lui Dumnezeu. Numai popa nu putea plânge. Nu putea. Își frângea numai mâinile, își smulgea barba și părul și se ciudea:

— De ce nu mi-a spus? De ce nu mi-a spus?

De atunci oamenii din douăzeci de sate duceau mai mare groază de popa din Fericeni, decât de toate temnițele Tribunalului, că;

— Din temniță scapi, dar de blăstăm, popii din Fericeni — nici odată!

Dela moară Ilie Tulea, o luă pe vale în sus, spre Fericeni, hotărît să-l dea pe Todor Armeanu, pe mâna popii Bogdanu să-l aline din capul lui...

* * *

Primarul Todor Armeanu nu putea sta închis în ogradă o viață întreagă. După ce se înzdrăveni o leacă de putu să umble mai drept pe picioare, începu să meargă pela primărie. Mai sta de vorbă cu oamenii. Dar cât ce aducea careva vorba de întâmplarea cu Ilie Tulea, se înfură, își făcea de lucru în altă parte și o ștergea. Nu voia să vadă, cum lumea-i dădea dreptate dușmanului său.

Când dete față cu notarul Dârzac, acesta-i întinse prietenos mâna și-i zise bucuros;

— Aa, iată a înviat mortul nostru! Ei, spune cum fu?

Primarul își mușcă supărat buza de jos și ripostă împungaci;

— Par-că dumneata nu știi! Par-că nu ți-a spus-o Tulea! Crezi, că eu nu știu că dumneata și cu popa îl puneți la cale contra mea?

— Ce spui? Ce vorbești? întrebă zimbînd, dar mirându-se notarul.

— Lasă că vă arăt eu, că n-a murit Todor Armeanu... și primarul ieși trântind ușa.

Nu putu suporta bucuria sinceră de altfel a notarului, că-l revedea teafăr.

— Asta-i curat nebun! se gândi notarul și începu să scrie mai departe.

A doua zi primarul pleacă la oraș. Nu văzuse de mult orașul. Până la tren se duse cu trăsura. Nuțu mâna caii. Cum stătea lângă tatăl său în trăsura, Nuțu încercă să lege o vorbă cu el, dar nu putu. Abia când se apropiară de gară, tatăl său îi spuse amenințător și rece;

— Să nu te mai prind că te mai duci pela notarășul. Orice ți-ar da, nu mai primi nimic! Dar n-o să-l mai vezi multă vreme, că-l mătur eu... și oprindu-se trăsura în gară, se dete jos din trăsura.

Pornirea tatălui său contra notarului Nuțu n-o înțelegea. Nu știa să se fi certat vre-o dată. Vedea cum toate planurile i se duceau dracului, spulberându-se ca florile de păpădie vara.

Cu notarul Nuțu o dusese foarte bine. Înprumuta dela el cărți de cetit, ba de multe ori notarul îl cinstea cu cărți și gazete, pe cari i le recomanda să le citească, de-și făcuse acasă o adevărată bibliotecă din ele. Dacă nu înțelegea ceva, mergea și-l întreba,

iar notarul îi explica așa, că și un prost putea să înțeleagă. Pe notar voise Nuțu să-l roage să înpace pe tatăl său cu Ilie Tulea, ca să se poată lua cu Florica. Dar se vede că n-avea noroc. Dacă tatăl său îl dușmănește, toată treaba s-a dus pe apa Sâmbetei.

Ajuns în oraș, primarul din Deleni se duse drept la clubul partidului. Ceru președintelui mutarea notarășului.

— Bine, domnule primar, dar ce ai cu el? E notar bun. A ridicat comuna, așa că n-o mai recunoști. V-a scos din datorii, v-a făcut casă culturală, bibliotecă, luminat electric, poduri, drumuri, fântâni, lucruri la cari foarte puțini notari se mai gândesc.

— A pus la cale pe dușmanul meu să mă omoare, minți fără rușine primarul.

— Cum asta? se îndoie președintele.

— Iac-așa. Am stat patru săptămâni în pat, bătut de omul lui. Acesta Vi-e notarul dumneavoastră cel bun.

— Bine, domnule primar, dumneata ești omul nostru, dar noi nu putem muta numai așa, pe vorbe, un notar, pe care-l știm om de ispravă... vru să-l convingă președintele.

— Dacă nu-l puteți muta, ies eu din partid cu toți ai mei. Vreau să fie mutat în trei zile: Ori el, ori eu!

— Uite, domnule primar. Facem cercetare. Dacă se dovedește ce-ai spus, îl mutăm!

— Nu vreau cercetare, că eu când am luptat pentru dumneavoastră n-am făcut cercetare, dacă vă veți ținea de vorbă sau nu. Am luptat. Acum: Ori eu, ori el! Alegeți!...

— Să chemăm pe domnul prefect. Să vedem ce zice și el, zise desarmat președintele partidului.

În sfârșit, după o zi de luptă, însuși prefectul, care ținea mult la notarul Dârzac, trebui să cedeze. Todor Armeanu era recunoscut — tare. Avea oameni! Partidul nu-l putea refuza.

Notarul primi curând ordinul de transferare de la Deleni într-o comună nemțească bogată din cealaltă parte a județului. Smulgerea din Deleni îl durera mult, deși în realitate primea o comună mult mai bună.

Amărit, că minciuna unui cortez, trage mai greu în cumpănă decât munca desinteresată și rodnică de zece ani a unui om care n-a făcut decât binele, notarul își făcu bilanțul activității sale în Deleni. Primea comuna plină de datorii. Cancelaria în debandadă. În absența sa piliștii jucau cărți în birou cu impiegații. Nimeni n-avea nici un respect față de primăriile. Ce la cărciumă. Cât amar a înghițit până a restabilit prestigiul autorității la primărie. Luase măsurile cele mai energice, ca locuitorii să nu mai fie amânați de azi pe mâine cu rezolvirea treburilor lor particulare, pentruca să nu se mai poată plânge nimeni că nu se lucrează serios la casa satului. Astfel reuși să impună regulă peste tot, subliniind cu orice ocazie, că primăria este a doua biserică din sat, unde toată lumea este datoare să între și să se poarte cinstit, altfel... Fire încăpăținată, notarul Dârzac nu se abătea dela hotărârile odată luate, decât atunci, când superiorii ordonau. Știa el, că tot ce civilizația a produs s-a creiat de oameni hotărâți, pătrunși de perceptul, că omul sfintește locul. În mai puțin de

un an comuna își plătise datoriile rămase neachitate de zeci de ani. În al doilea an se reparară toate edificiile comunei garduri, poduri, fântâni. Oamenii nu-și mai cunoștiau primăria, iar unii cârteau.

— Ne bagă notarășu ăsta-n datorii!

Dar cârteau numai cei ce nu aveau obiceiul să-și plătească dările.

— Nu vă temeți oameni buni, că până mă vedeți pe mine aci, nu-i rău, că... dacă-i rău, pe mine nu mai mă vedeți — glumea, când era în voce bună notarul, văzându-și de treburi mai departe.

Își înființă un fond cultural, pe răspundere proprie, la care contribuiau bucuroși toți locuitorii cu 10—20 lei ori de câte ori li se făcea vre-o treabă bună la primărie, iar la primărie nu se mai făceau decât lucruri bune. Din banii adunați în acest fond la nouă ani, răsări ca din pământ o casă culturală, cum n-avea nici o altă comună din jur. Câtă tura-vura fu când îndrăduse luminatul electric în sat. Toată lumea credea, că luminatul electric aduce sărăcia în comună. El fusese de altă părere. Știa că țărani dela sate purtaseră înainte vreme numai opinci, acum poartă cizme, mulți chiar cizme de piele fină. Pe vremea opincilor aproape toate casele țărănești erau niște hrube de lemn sau pământ acoperite cu pae, acura cei mai mulți își construiesc case mari de cărămidă și piatră, ca la oraș și le acopăr cu țigla. Totuși n-au sărăcit din această cauză. Din contră, au înaintat cu timpul. Nici luminatul cu electricitate nu-i va sărăci pe deleni — zicea — ci numai îi va stimula la muncă, la cruțare, la curățenie și-i va civiliza. Timpul i-a dat dreptate. Azi delenii se întrec în sîrguință și cruțare cu gândul să ajungă să aibă la ușă un întrerupător electric. Înțelegea că românul nu trebuie căinat, ci stimulat. Spunea adesea, că prin orice ajutoare bănești, ce statul vine în ajutorul celor năcăjiți se degradează omul la rolul de cerșetor. și se îndeamnă spre lenevie. Mulțămît în suflet de rezultatele muncii lui în Deleni, dar năcăjit de nedreptatea ce i se făcuse, notarul Dârzac se pregătea de mutat.

* * *

De mult nu avusese Todor Armeanu un succes mai mare n fața oamenilor săi, ca acum, cu mutarea notarului, deși aproape tot satul îl desaproba. Celor ce-i spuneau în față că n-a făcut bine și cari laudau activitatea notarului, le puneă tăfnos întrebarea:

— Ei, ce-a făcut? Din ai cui bani a făcut? Din ai lui? și le astupa gura.

Primarul nu-și văzuse de mult, din primăvară, pământurile, ba pe unele chiar din toamnă. Lăsase plugăria în seama lui Nuțu, care îndată după secerat făcuse ogoarele și nu mai avea decât coasa otăvii de isprăvit. Busumflat cum era de o vreme primarul nu crezu că fiul său terminase cu ogoritul miriștilor. Trebuia să se convingă singur. În ziua de Sânt-Ilie după masă prinse caii la trăsură. Urcă și puse mâna pe frâne. De mult nu mânase caii. Plecă. Trecu dela pământ la pământ. La Ulm găsi o porumbiște cum nu se putea mai frumoasă. Nici Pipalacă, vestit de bun plugar în sat, n-avea așa porumb. La pagină miriștea era întoarsă frumos, fără nici o buruiiană. În miriștea dela Ogoare Nuțu sămănase porumb de

coasă. Primarul fu mulțămît. Ajuns la pământul dela Răzoare, fu gata să leșine însă, de ce-i văzură ochii. Cele șase brazde pe cari le ocupase în toamnă dela Ilie Tulea, rămăseseră neogorite. Șe vedea că Nuțu le lăsase înadins nespante. Infuriat primarul, dete bice cailor și în câteva minute fu acasă. N-avu răbdare să deshame caii. Ca o furtună întră în casă. Reîntors dela joc, Nuțu scotocea printr-o ladă de haine.

— Ce-ai făcut mă, la Răzoare de n-ai gătat cu ogoritul toată holda? întrebă infuriat, innecându-se, primarul gata să se repeadă la fecior.

— N-am făcut nimic. Am isprăvit. Dar n-avu vreme să termine când tatăl său tăbări asupra lui cu palmele.

— De ce ai lăsat nespante cele șase brazde, ha?

— Nu-s ale noastre tată și eu nu bag plugul în pământ furat... zise Nuțu sbughind-o pe ușă afară.

Primarul se repezi după dânsul. Trecu ca o vije- lie peste coridor, sări de odată cele patru trepte, dar

în săritură alunecă pe o coaje de pepene și căzu pe spate, cu ceafa de piatra de sus a trepetelor. Creerii i se prăstiară pe piatră. Când Nuțu văzu în strada că nu-l alungă, se reîntoarse în curte, dar îl găsi mort. Fața-i albise ca varul. Pe treapta de sus câteva fă- rimițe de creer amestecate cu sînge închezat se us- cau la soare, iar de sub cap sîngele se scurgea pe trepte în jos formând două părăiașe de sînge înche- gat.

O pace caldă se lăsă în toate mădularele lui Nu- țu. Ca un fulger îi trecu prin minte Florica. Calea-i era deschisă de acum. Nu știa, să plângă sau să joace de bucurie...

— Ce nu putu face Ilie Tulea, făcu Dumnezeu, ziceau oamenii, iar Ilie Tulea când auzi trăgând clo- potele se gândi și-și zise în sine;

— Ce nu putui face eu, făcu popa Bogdanu din Fericieni, țină-i Dumnezeu sănătatea...

BCU Cluj / Central University Library Cluj
Austeritate

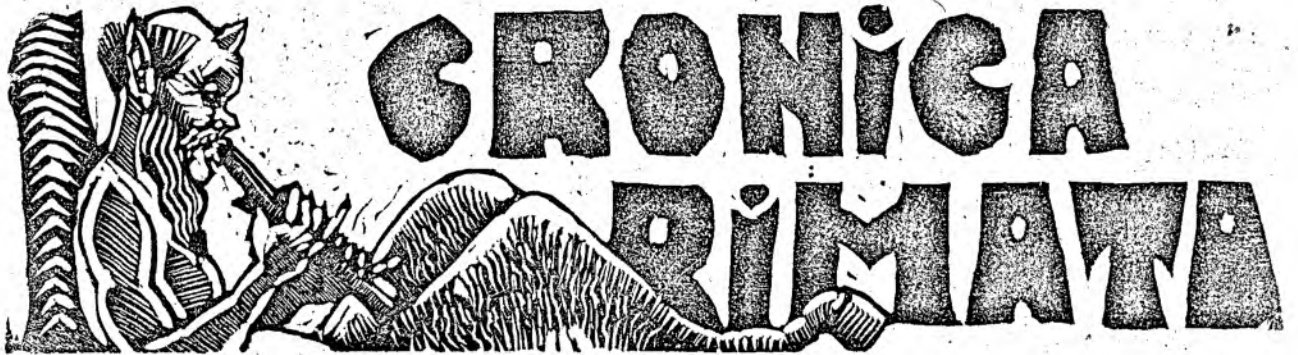
*Port încrederea ca pe un scump fetiș
dăruit în amurg de Maica Domnului,
Marea luminii din soare o mîm furîș
pe unde amorfe, în vadul somnului.*

*Iacă încrederea se'ntinde 'n zări
strîng gîndu 'n crustă roză de mărgean,
ca să nu-l simtă chip de pămîntean:
huma, doar în humă bate cărări,*

*Cînd, aerian, se 'nalță fetișul în sus,
știu că-i boare, de vis nou:
pe ghiața inimii în crust ecou
cu focul ochiului de vag nerăpus.*

*Increderea-i cetate în mine:
încui. în ea gînduri prea-pline..
visuri prea-pline...*

N. Ladmiss-Andreescu

Prin parcuri și grădină se aprind, albi, crinii,
 Topind în cupa lor vraja luminii...
 Narcisele și mlădie siluete
 Și vântul râde leneș, prin boschete;
 Peste înfinsul drumului de jar,
 Adoarme scârțâitul unui car;
 Orașul, estompat ca în delir,
 Pare-un decor din teatrul lui Sakespeare!

Păcat că peste tot cade cortina
 Și mi-a'ngropat și crinii și lumina!...
 Reversul e banal; case cubiste,
 Femei purtând costume... futuriste!
 Primari cu legături până la... Vamă
 Și'n Gai adulmecând miros de... damă!
 Prefecți cu sticla'n gură, ca la... Moși
 Și deputați ce fabrică... gogoși!
 Șefi de organizații foarte grei,
 Că'n loc de-un gram de minte au... mulți lei!
 Viceprimari, absenți la primărie
 Și profesori, prezenți doar pe... hârtie!
 Șefi de autobuze, peste bord
 Că li s'a spulberat... oferta Ford!
 „Delir organizat“, când la aman
 Ținchipui că te chiamă... T. C. Stan!
 „Caré“ de... magistrați, când nu's procese
 Și „ful de popi“, la vorba de... decese!

Și-aprind potirul crinii iar, prin parcuri,
 Și cronica se clatină pe arcuri...
 De teamă să nu fiu ce altul e,
 Când un Gavrilă face pe Fouché
 Sau Senior, pe ante-francmazonul;
 Imj iau frumos surtucu și bastonul
 Și zic, la revedere, peste-o lună,
 Când o să fac o cronică mai bună.

Pan.

Cărți-Reviste

André Malraux: Destine omenești. — Tradusă în românește de Gh. Minovici, editura Pantheon — Brad.

Noua editură din Bradul Hunedorii a vrut parcă să dea o lecție suratelor sale din București tipărind pe A. Malraux și pe Ant. Holban, în loc să scoată cărți pentru 15 lei sau traducând pe Dekobra sau Pitigrilli.

Atât Ioana cât și Destinele omenești sunt cărți „grele“ prin conținut și de un rafinament accesibil numai adevăraților intelectuali. „Destinele omenești“ nu se pot citi ca un roman de senzații, — deși nu-i lipsește senzaționalul acțiunii, — și nici ca o povestire amuzantă, — deși e scrisă într'un stil curgător și facil. Revoluția comunistă din Shanghai e doar un prilej pentru precizarea termenilor unor probleme adânc umane.

Sacrificiile, — care într'o altfel de mișcare ar fi frizat supraomenescul atât de divinizat de-un timp încoace — în cadrul acestei elementare revindicări, sunt loviturile de daltă ce definesc plastic condițiile de-a fi de abia om. Bătrânul Gisors, care înpletește în fumurile opiumului neoplatonismul cu marxismul și rafinatul decavat Clappique nu fac prin aforismele lor decât să rupă una câte una din vălurile murdare, ce acopăr rănilile aceluși copil al secolului, Kio sau Tchen Hemmelrich sau May, bolnav de acea grava maladie socială: a cunoașterii și câștigării condițiilor pentru a remedia decăderea omului spre brută. Mai toate aceste lupte se termină prin sacrificiu corporal. Rezolvă aceste sacrificii problema? Iată gândul, ce te neliniștește după cetirea acestei cărți. E o carte deprimantă? Poate. Desvelirea unui adevăr crud e deprimantă, tocmai pentru ca reacțiunea să fie mai puternică. Și desigur acestea sunt condițiile unei adevărate cărți bune.

Ion Mara: Versuri, Mistriceanu, (baladă populară), V. Popa Măceșanu: Versuri, editura Pământ și Suflet Oltenesc, Craiova.

Ne bucurăm totdeauna când pe linia de conduită culturală — pe care milităm noi cei dela Ateneul Popular Arădan — pe frontul regiona-

lismului cultural, găsim tovarăși de acțiune. Editând „Pământ și suflet oltenesc“, dl N. Plopșor are poate un mai fericit mijloc de afirmare, decât îl poate avea editarea unei reviste. Fiecare volum din „Pământ și suflet oltenesc“ definește un talent și înrădăcinează solid un pioner al luptei culturale. În cadrul unei reviste, lupta de grup cere sforțări mai mari, iar rezultatul e de multe ori dizolvarea grupului prin deprimare sau epuizare. Așa e cazul Ramurilor, Datinei sau Vieții Românești Pionii pe care dl Plopșor îi prezintă pe această imensă tablă de sah al regionalismului cultural, au marele avantaj că odată ajunși în prima linie a partidei adverse (centralismul capitalei literare) prin editări succesive pot să fie schimbați în figuri proeminente a Culturii (cu C. mare).

Pionii pe care-i prezintă dl Plopșor sunt din cei mai fericiți dotați.

Ion Mara, care, deși poet oltean e învățător arădan, pornește dela poezia populară. Fie altoind pe ritmul baladelor poporane, evocări de suflet rupt de țarină (cântec în zori), fie pe ritm de poezie cultă, în deosebi minulescian, încrustând imagini și simțiri rustice, (cântec de pandur, pe o poartă de o conac). Ion Mara nu se desparte de glia și de sufletul rural, ci-i potențiază calitățile.

Pe un drum bun, când își va îmbogăți mijloacele de realizare poetică, va putea înfrunta cu încredere lupta pentru care l'a ales dl Plopșor.

V. Popa Măceșanu pornește dela aceleași izvoare de inspirație, dar le filtrează prin influență poeziei lui O. Goga, Gh. O. Iosif și Al. Vlahuță. Versul nostalgic are mai multă rezonanță prin ritmul sonor al facturii semănătorești, dar îi lipsește discreția de sentiment și nuanțarea prin imagini a poeziei moderniste. Semănătorismul cu toate încercările de reabilitare a dlui N. Iorga e un curent perimat și dl V. Popa-Măceșanu pentru respectul ce și-l datorește talentului său, ar trebui să-și acomodeze mijloacele prosodice ritmului vremii. Cu aceste reticente, nici meritul dlui V. Popa Măceșanu și nici „Pământul și sufletul Oltenesc“ nu vor suferi cu nimic. Din contra.

Aron Cotruș „Horia“ editura Pantheon, ediția II.

Ediția a doua a frumoaselor și sculpturalelor versuri din „Horia“ lui Aron Cotruș se bucură de o adecvată prezentare de către o editură din Țara lui Horia. Elegantul volum este ilustrat de talentul recunoscut al lui Mac Constantinescu. Despre versurile măestre ale poetului Aron Cotruș s'a mai scris în această revistă și nu voi mai insista. În ce privește desenele dlui Mac Constantinescu, dsa, deși s'a inspirat din versurile lui Cotruș are o realizare ce nu coincide facturii artei lui Cotruș. Ele se situează pe un plan original dar paralel intenției cântărețului lui Horia. Aron Cotruș l-a văzut pe Horia Moș; un român vânos, pietros, dîrș, ca lupta lui de revendicare și ca atîția frați de-ai lui, de azi și de totdeauna. Dl Mac l-a văzut prin concepția unei arte tradiționaliste apropiată artei bizantine și decorativului român. Desenele lui Mac sunt adevărate opere de artă din punctul lui vedere. Arta lui Cotruș și Horia ar fi cerut însă altă realizare.

M. Ar. Dan. Epigrame. Al doilea volum de epigrame al dlui M. Ar. Dan se prezintă în aceeași fericită colaborare a spiritului fin și săgălnic cu eleganța mijloacelor de editare. Cele mai multe epigrame din acest volum cultivă gluma malițioasă, ori pînă neașteptată scăpărată dintr'un joc de cuvinte. Din toate se degajă un răs sănătos, o atitudine optimistă în față vieții și chiar când pare că ar vrea să fie răutăcios, îi simți din pînă neexploată pînă la a fi tăioasă, mîna moale lăsată pe umărul celui epigramat și vorba-întretăiată de răs-u plin „Dragă nu te supăra, e doar o glumă“. Cităm 2 epigrame pentru a deschide pofta cititorilor să-i cumpere volumul:

Avocatului Adrian Brudariu

care mi-a trimes, prin nostimia sa secretară, volumul „Ideologia Tără-nismului“ 100 de lei, de vânzare la orice librărie.

Confirm că am primit „Ideologia“
Și (precum vezi) făcui și plata...
Nu pot să-mi iert însă, de loc, prostia
C'am reținut volumul și nu fata!

Unui prieten

care după o cură de 3 săptămâni la Karlsbad, a slăbit cu 15 kilograme.

Amicul meu, (nu-i spun pe nume)
Tare a slăbit, se sperie-o lume...
Chiar soața, noaptea, i-a șoptit:
„Vai, dragă, rău ai mai... slăbit...!“

C. Argintaru: „Vieța Pietrilor“. Editura Hyperion, Cluj, 1935.

Dl. C. Argintaru este directorul unei reviste „Hyperion“ ce apare la Cluj, singura din toată țara închinată numai poeziei. Căci dl. C. Argintaru a înălțat de mai mulți ani un altar Poeziei, zeiței atît de despretuiță în zilele noastre cu o pasiune de hagi, și cu un pietism de ascet solitar. „Vieța Pietrilor“ strînge aproape toate poe-

ziile publicate de dsa în ultimul timp, precum și câteva inedite. Majoritatea poemelor sunt închinare femeii (Vis de fecioară, Dor de tine etc.) și iubirii (Dragostea de ieri, Jarul iubiri, Dragoste și cînt, Cu brațele deschise etc) Sunt cîntece recitate în preajma corpului sau în zorii zilei. Toate învăluite într'o puternică atmosferă eminesciană:

»Pe brațul tău de tufă îmi văd plinirea sorții,
Ași vrea să-mi fii icoană în ceasurile morții.«

sau

In zile grele, zile bune
Mi-ai fost pr. etină mereu
Mi-ai legănat în plele dorul
Și taina sufletului meu. —

și pigmentate cu un pronunțat oltenism de care-și face fală ca de un panaș:

»Iar dumberava de zăvelcă o sumete de corlată.«

Heinrich Mann: „Vânătoarea dragostei“ roman, editura Naționala Ciornei.

De când autorul a suferit rigorile punerii la index și neplăcerile, dar și aureola exilului, cărțile lui H. Mann, laureatul premiului Nobel de acum trei sau patru ani, au început să pătrundă și în literatura românească. Cam târziu însă. Preocupările intelectuale de astăzi au cu totul alt obiectiv decât veșnicul mister sexual și vânătoarea pe care o întreprinde ciudatul și blazatul tânăr de 19 ani, Claude Marehn, pentru a poseda corpul mai mult de cât dragostea Utei Ende tocmai la a 571 pagină, într'o stare de complectă decrepitudine fizică și morală, pare ceva lipsit de omenesc și complect literaturizat. Conține pagini pline de minuțioasă observație și de acidă satiră la stările desagregante ale societății burghize germane înainte de revoluția hitleristă; dar e o carte deprimantă.

Tudor Arghezi: „Cărticica de seară“. Editura Cultura Națională.

Ca toți oamenii de artă în mersul lor ascendent, Tudor Arghezi are și el popasuri de odihnă și amuzament. Cărticica de seara reprezintă un astfel de popas, cu toată dorința autorului de a face ca prin această:

... carte pentru buzunar.
O carte mică, o cărticică.

etc. să se strecoare:

»... pe un fir de ață
Micșorată, subțiată și nepipăită viață
Până 'n mîna, cititorule, a duminică —
Măcar câteva crîmpeie
Măcar o fandară de curcubeu
Măcar nișică scamă de zare
Nișică nevinovăție, nișică depăztare.

Cartea are versuri maiestre ca (Ingenunchiere sau Mireasa), dar nu reprezintă un pas mai departe, ci reeditează aceeași atmosferă argheziană, cu aceleași calități și defecte argheziene, doar bronțată de lumina lămpii de seară în apropierea unui pătuc de copil (Ghicitoarea). Poate că însuși autorul a avut această intenție, când a adăugat la frumoase-i poezie de început acest ultim vers:

»Am răscolit pulberi de fum.«

(m. o.)

„Codul Pașapoartelor și poliției de frontieră.” — Migrațiuni. — Controlul Străinilor.

Acest cod, apărut zilele acestea, opera Dlor Romulus Orezeanu, prim președinte și Nic. V. Mândru, jude-președinte la Tribunalul Arad, îndeplinește o veche dorință și o nevoie simțită, mai ales acum, de a se coordona în mod practic și util, tot materialul răsfiat, privitor la regimul poliției de frontieră, intrarea și eșirea călătorilor din țară, pașapoarte, vize, taxe consulare, mișcarea și controlul străinilor; utilizarea personalului străin în întreprinderi, cu legile de protejarea muncii naționale.

Cuprinzând o serie de legi, convenții și regulamente, conexe ca: Legea și regulamentul legii pașapoartelor; Regulamentul și instrucțiunile de aplicarea regulamentului asupra serviciului de poliție la punctele de frontieră în posturi și gări; Decretul-Regal Nr. 442-1934, cu toate taxele consulare, pe acte administrative, stare civilă, vize etc.; Tablou de acte necesare pentru obțineri de pașapoarte Tablou de taxe de vize consulare, percepute la frontiera supușilor străini; Legea vămilor cu articolele conexe; Convențiile cu Statele limitrofe (Ungaria, Cehoslovacia, Bulgaria, Iugoslavia, și Polonia); Legea pentru reglementarea migrațiunilor, cu textul regulamentului sub articolele respective; Legea pentru organizarea plasării, în extras; Legea pentru protejarea muncii indigene; Legea și regulamentul legii pentru utilizarea personalului românesc în întreprinderi; Legea pentru încurajarea industriei naționale; Legea pentru controlul străinilor și stabilimentelor publice, biuroul populației, cu toate regulamentele acestei legi; Legea pentru comerțul de devize; etc., toate bine sistemizate și puse la punct cu ultimile modificări; într'un elegant volum de peste 250 pagini, făcând din acest cod o lucrare de mare valoare, pentru care se cuvin toate laudele distinșilor magistrați.

(a. n.)

Alexandru Nicorescu: Popas Sufletesc.

Dela început țin să precizez un lucru: N'am înțeles să fac recensia acestui volum (42 poezii, 94 pagini), cetind doar prima și ultima poezie. Fără multă vorbărie, fie considerată această afirmație, ca o palmă dată recensiorilor de mântuială, tămâierilor interesate și altor abilitați al culiselor literaturii!

Încă delă prima poezie îți dai seama — fără să greșești — că la finea cărții ai să pui, inevitabil, pecetea: pesimism. Pesimism moderat. Iar firul roșu legat de această pecete nu este robustețea, ci finețea. Gama minoră — cum s'ar zice — este taina Dlui Nicorescu Oriunde se depărtează delă această cale domoală — ori spre macabru (Privind pe la vitriuri; În noapte), ori spre poezia cu tendință (Crăciunul; Măinele și. a), în care intră și cele patriotice — dă greș. Să nu mai amintesc meteahna sacrificării unor poezii întregi pentru ritm și rimă. Iată: „Căci moșii și strămoșii străjeri ei ne-au lăsat” (Granițele Țării) sau: „îngenunchem străjerii ai sfântului pământ” etc. Ce poate Dsa se vede în poezia fără aceste

două impedimente (ritm și rimă) „O gară îndoliată” sau în primul ciclu intitulat „Popas Sufletesc”, care e partea cea mai reușită în ansamblu, descătușarea de ritm și rimă dă rod bun, deși în unele (Pe strada amintirei) cântă, plângăreț, dar cu farmec deosebit lucruri perimate. Ne'ntrecută este „Mama” din care nu știi ce să citezi: sbuciumul mamei „pe pragul amintirei”, sau cadrul minunat schițat: „O salcie umbrește un colț din casa noastră, Cu ramuri lungi plecate a rugă, spre pământ”. Apoi „Bunica” sau „Prin crama copilăriei” care amintește o poezie asemănătoare în Inscricțiunile lui N. Dăvidescu, sau Bătrânul Anag cu misterul lui... toate se remarcă printr'un pesimism blajin, sensibilitate feminină. Iubirea pentru ai săi este subiectul cel mai fericit exploatat. În erotică este mai puțin norocos. Dar totuși iubirea nefericită (se putea altfel? este perfect de bine adecvată leit — motivului gărilor provinciale (Gărilor, Prin gara copilăriei). Repet: finețea, nu robustețea. Căci în poeziile pe gamă majoră stă buba: Toate sunt slabe. Așadar dupăcum autorul și-a dus la groapă fericirea (Vis), permită-ne și nouă să urmărim dricul poeziei Dsale patriotice. (P. B.)

La religion au pays des Soviets, par J. F. Hecker. Éditions Sociales Internationales, Paris, 3 Rue Valette — prix 12 frs.

Idea religioasă dar mai ales creștină a vieții, și materialismul marxist, despre care scrie J. F. Hecker, sunt concepțiile cele mai opuse în egeonia Rusiei. Poate fi vorba de o religie creștină în Rusia? Comunistul răspunde categoric: Nu. El crede că viitorul aparține filozofiei materialiste, după care orice lucru, vizibil sau invizibil, tangibil ori spiritual precum și omul, sunt expresia energiei cosmice a materiei. Omul nu poate fi departat de planeta pe care trăește. El trebuie să-și determine propriul său destin și nu trebuie să aștepte nici un ajutor nici dela Dumnezeu, nici dela demoni. El este propriul său Dumnezeu și stăpânul sau sclavul naturii. Nici o viață viitoare nu-l așteaptă și trebuie să realizeze cât posibil mai mult în aceasta viață, pe acest pământ.

Mijloacele sale sunt știința și munca în cooperațiune, scopul său o existență, care nu comportă nici exploatare nici clasă privilegiată și unde toți trăesc și lucrează în comun pentru binele tuturor. Iată adevărata religie a Rusiei moderne; ea explică suferințele suportate cu atâta virtute și entuziasmul extraordinar a poporului reînviat.

Nu putem însă ignora slăbiciunea Rusiei care este în a suprima spiritualul; nu se poate lua divinul din sufletul omului. Nimic n'ar fi mai laudabil decât de-a acomoda comunismului Sovietic religiei ortodoxe, de-a forma o sociologie conform învățămîntului puțin doctrinal și puțin teologic a mănăstirilor rusești, care au avut în cursul secolelor o influență preponderentă și adreseă nemăsurată asupra poporului. Pentru ca să dureze, Uniunea Sovietelor va trebui să completeze refacerea politicii internaționale cu o altă refacere mai profundă. Atunci, și numai atunci, vom vedea să nască un nou regim economic și social.

Teodor T. Țucra.

REVISTE

„Gând Românesc“ an III No. 4 Aprilie. Număr variat. Dl. George Sofronie discută problema revizionismului și a statului național în cadrul Ligii Națiunilor. Cine a auzit frumoasele sale conferinți sau a citit interesantele sale articole, va aprecia de sigur minuțiozitatea științifică cu care diseacă orice problemă. Literatură are în acest număr loc de cinste. Splendida „rugăciune simplă de primăvară“ și „încrustarea pe un gât de vioară“ ale lui E. Giurgiucă își împletesc accentele duioase de-un lirism potolit, cu sensibilitatea primentată de imagini superstițioase din „Răsrângere“ și „întâlnire“ ale Ivonei Rossignol. I. Neamțu (de ce Neamțu cu „tz“ și nu românescul „f“) își continuă romanul „Alma Mater“. E interesant punctul de plecare și concluziile dlui Ilarie Dobridor, din „Trădarea intelectualilor“. Dsa discută teza după ce-a tras concluziile. Almintrelea n'ar fi lăsat deoparte pe un I. C. Brătianu, C. A. Rosetti sau M. Kogălniceanu în politică, pe M. Eminescu, „fiul căminarului — deci tot un fel de boerinaș și nu țaran“ — pe V. Alexandrii sau Maiorescu în literatură, ori pe un Aman în în plastică. Nu susțin că boerimea ar fi avut rol preponderant în renașterea poporului românesc, dar nici nu pot admite teza dsale, că totul a venit dela pătura țărănească și că intelectualii au trădat și continuă să trădeze. E o cercetare superficială a problemei de dragul unei teorii și a originalității concluziilor. Dl. Coriolan Petran continuă să combată cu adâncă sa pricepere, interesatele campanii ale unor scriitori maghiari. Înălțați în mișcarea revizionistă și cari au contestat originalitatea artei românești în Ardeal.

„Fruncea“ Timișoara an II No. 24. revista de afirmare bănățeană. continuă să aducă interesante editoriale și articole de interes regional, precum și interesante reproduceri după artiștii plastici bănățeni, prezentați cu pricepere de dl. Șt. Gomboșu. Poemele în proză a dlui T. Vuia și versurile dlui Grigorie Bugarin dau paginei literare o prețuire deosebită. Dl. Ing. Ivan se dovedește a fi un bun îndrumător.

„Pagini Literare“ an II No. 1. 15 Mai. Dl. Teodor Murășanu prefațează în cuvinte înaripate intrarea în al 2-lea an al revistei turdene. Mult prețuită, dar și mult atacată, revista dela Turda prin atitudinea sa bine fixată și prin mănunchiul de fini iterați cari o conduc, s'a știut impune și a tras o brazdă adâncă și promițătoare de bogat seceriș în ogorul încă nedeplin muncit al literaturii ardelenice. Greutățile cu cari au luptat și le au învins au fost pentru conducătorii „Paginelor Literare“ o piatră de încercare, pe cari atâtea surate bucareștene sau provinciale. ar fi vrut-o piatră de moară. Tinereștile cuvinte, cari vreau să fie și spovedanie, dar și rugăciunea pelerinului ce mulțumește Domnului pentru drumul parcurs, dar și pentru cel mult și îndelungat ce mai are

de străbătut, pot fi luate de predoslovie oricărei acțiuni de bine și de înfăptuire. Noi îi dorim sincer „drum bun“. Ca totdeauna, și acest număr de mergere înainte, e bogat de sensuri și sugestii, ca și de juvaeruri literare. Semnează Grigorie Popa, V. Beneș, Teodor Murășanu, Ladmiss Andreescu, Olga Caba, Ionel Neamțu, N. Mirza și alții.

„Pictura și sculptura“ No 1 Aprilie București. Asistăm de cât-va timp la promițătoare inițiative, de a dăruii plasticei românești o revistă de propagandă și răspândire a culturii artistice, atât de săracă la noi. „Plastica“ „Arta și Omul“ cele două reviste de artă plastică apărute în ultima vreme, se luptă cu greutatea materiale insurmontabile, care distanțează apariția lor la date din ce în ce mai îndepărtate. Sindicatul Artelor Frumoase a luat asupra sa editarea unei reviste, sperând să găsească mai ușor sursele necesare unei regulate apariții. Numărul 1 a apărut în Aprilie și deși suntem la sfârșitul lunii Iunie încă n'a apărut al doilea număr. Deci și această inițiativă s'a isbit de aceleași greutatea ca și suratele ei. O revistă plastică nu poate fi susținută la noi în țară, din cauza lipsei unui public cititor interesat mișcării artistice la noi, iar pentru a face propagandă și cultură necesară aprecierii operelor artistice, înseamnă a cere enorm dela o revistă. Pentru artă în primul rând, revistă ar trebui să fie o operă de jertfă materială, pe care numai Statul ar putea-o face. — și aci cred că deocamdată câteva pagini de literatură artistică și încă vreo câteva de reproduceri după operele artiștilor români le-ar putea da revista „Boabe de grâu“ dacă ar fi o revistă cu adâncă pătrundere în publicul cititor și nu o revistă de bibliotecă școlare. Și în al doilea rând, ar trebui scrisă de oameni pricepuți, nu în a mânuii dalta sau peneul, ci condeiul. Cu articole ca cel scris de sculptorul Horia Miculescu, nici o revista nu poate dăinui, ori câte de mare ar fi bunavoința și ori cât de artistice ar fi reproducerile.

„Revista Vremii“ anul I No 13—14 Aprilie Galați. Revista gălățeană se prezintă în continuu progres făcând cinste muncii stăruitoare a dlui Grig. Cotlaru. Articolele variate, tratate succind și vioui, reproduceri interesante, dau revistei un aspect tineresc și atrăgător. Remarcăm din acest număr închinat Unirii Basarbiei amintirile domnului Pantelimon Erhan fost primministru al republicii basarabene precum și interesantele note de călătorie, străbătând Atena ale dlui G. G. Teodorescu, articolele dlui D. Stălinescu, Al. Tataru, I. Argintescu, Jeny Rădulescu și Niny I. Streja.

„Pământul“ anul IV Călărași. Apare sub îngrijirea dlui Eugen Cialic, — un bun prieten al scrisului românesc și el însuși un fin literat, — revistă „Pământul“, care duce, acolo pe mările

Dunării, aceeași luptă culturală, pe care o ducem și noi aici. Studii interesând orice mișcare culturală sau socială de pe cuprinsul solului ialomițean își au loc de cinste și de discuții în revista dlui Cialic. Ceeace însă face nota aparte și farmecul acestei reviste e *Vitrina* aranjată cu un gust și rafinament de intelectual de rasă, de dl. Cialic. Note scurte informative flancate de caricatura vreunui scriitor sau om politic, o glumă inofensivă, dar caracteristică, fac din ultima pagină a Pământului, o lectură atractivă și interesantă. Nu putem încheia aceasta mică recenzie, fără un îndemn și o urare frățască de propășire.

Gândul vremii an III Nr. 5 Iași, Revista ieșeană continuă linia pe care și-a tresat-o dela primul ei număr cu aceeași căldură statornică, ce ne-a făcut-o simpatică dintru început. În numărul de față interesantul studiu al dlui Vasile Maciu despre mult discutatul și des citatul de către unele mișcări politice, Oswald Spengler, precum și portretul regretatului Ion Boambă schițat de Mihai Uță, atrag atenția cititorului, tot așa de mult ca și vioarele și interesantele Interpretări, ce trec în revistă evenimentele importante ale fiecărei luni.

Banatul Literar an II sau I Nr. 5 Lugoj. Dl. Lucian Costin scoate la Lugoj o revistă ce se vrea literară, dar care nu izbutește să ajungă decât la periferia artei. Citiți, pentru a vă da ime-

diat seama poemul intitulat „Omul preistoric“. De aceea titlul de „Banatul Literar“ pare de împrumut. Ce au de spus scriitorii de la cenaclul „Altarul Cărții“ de acest titlu uzurpator?

Revistă Burgheză an II 10 Mai 1935. Dacă revista s'ar fi intitulat „Literatura Burgheză“ am fi înțeles oarecum rostul acestei reviste. Dar așa, dorindu-se o revistă de studii de sociologice, cu tendințe burgheze, pare că frizează oarecum istoricul. Despre valoarea revistei nu discut. Sunt dătătoare însă de ton, acele scurte notițe, recenzii, sau „Da și nu“ cum sunt intitulate aci și care prin vioiciunea și talentul cu cari sunt scrise, dau valoarea unei reviste. Citiți-le și vă veți convinge.

Freamătul Literar an II Nr. 10—12 Siret (Bucovina). Dacă privim numărul revistelor ce apar în România Mare, e de sigur un „Freamăt literar“, care nu poate decât să neînbucure. Totdeauna freamătul e premergător actelor mari ale Naturii. Freamătul Siretului bucovinean ne dovedește că peste tot locul se pregătește pe încetul și cu stăruitoare răbdare, înălțarea acelei „Culturi“, care trebuie să fie românească; atât de românească, încât să treacă în patrimoniul artei universale. Remarcăm poeziile dlui E. Ar. Zaharia, pe care-l găsim dealtfel și în alte reviste provinciale, ce nu prea au legătură cu Bucovina. Am dori ca „Freamătul Literar“ să aducă și „ceva din freamătul codrilor de fagi a „veselii grădini“. o. m.

I N S E M N Ă R I

Poetul Ștefan Baciu dela Brașov a câștigat anul acesta împreună cu Virgil Gheorghiu și Simion Stolnicu, premiul pentru poezie al tinerilor scriitori needitați, decernat de către Fundația pentru literatură și artă „Regele Carol II“. Se știe zelul brâncovenesc de care dispune Suvranul nostru pentru pășirea înainte pe tărâmul de dincolo al visului și spiritului. Intre atâtea alte gânduri bune pe această linie, este și acela al încurajării tinerilor scriitori prin decernare de premii și editarea operilor lor. Este această inițiativă regală intrată de-abia în al doilea an. Anul trecut s'au avut în vedere cele mai bune poezii și eseurii. Fericele frunți încununat de mână Domnească atunci, se cunosc. Anul ăsta premiul pentru eseu nu s'a mai dat. Motivele nu le cunoaștem. În schimb poezii au fost aleși mai fericit acum. Virgil Gheorghiu este un poet de autentică rasă. O dovedesc această volumele lui „Febre“ și recenta „Marea vânătoare“. Mult iubit de d. Lovinescu. Simion Stolnicu a găsit în d. Șerban Cioculescu un aprins susținător. Și pe bună chibzuință și dreptate. Pentru autenticitate îndreptă mâna cititorului spre cărțile lui cu aur printre

rânduri „Punct Vernal“ și acum „Pod Eleat“. — Ștefan Baciu este prâslea între ei. (N'are decât 16 ani, deci elev încă.) În acest sens, suntem în fața unui precoce. Cetiți-i „Poemele poetului tânăr“ sau barim poposiți-vă ochii cu multă băgare de seamă un moment, asupra poemei ce publicăm în revista noastră.

Nicolae Cristea este un tânăr prieten de-al nostru din București, pentru a cărui iscusință în ale desenului ași goli aicea în „Hotarul“ cel puțin o călimară albastră. Și pentru sufletul lui pur, cu balanța aplecată spre cei obișduiți de soartă, ași vrea să încrustez aici rânduri, care să cuprindă în ele rezonanțe de poem. Amintirea mă leagă acum pe meleagurile Banilor, unde ne-am necăjit împreună, nepotrivindu-se felul nostru de a fi, visător, cu rigorile de-acolo. De câte ori nu ne-am văzut în capela cazonă pe hârtia lui Cristea? Asidua lui colaborare la reviste l-au impus repede. Dintre acestea mai ales „Cuvântul Liber“ și „Societatea de mâine“. — Nu uitați, vă rog, numele tânărului pictor și prietenului nostru: *Nicolae Cristea*.

(petre pascu)

NOTE

Un sfârșit în care puterile de umbră și mister au ridicat din misiunea sa pe Vlădica Aradului, la o cotitură în care defunctul se pregătea să infigă semnele abia de început de lustru nou, a dat prilej de dureroasă confruntare a destinului omenesc cu rosturile de nedescifrat ale Provedinței. Astfel vremelnicul a fost repede învins de o chemare în eternitatea, pentru care Vlădica Grigorie se socotea îndreptățit cu mult mai multă și mai rodnică plinire decât cea cu care a fost lăsat să își împodobească șederea printre noi.

Dar pentru ce a fost vremelnic în el și omenesc, s-a mărturisit atât de mult regret și durere, în toate straturile sociale. Noi, cari prin preocupările de aci, avem de tras linia obiectivității între hălăduirea trecătoare și esența permanentă, avem datoria să închidem în linii de durată cea ce, activ și entusiast, a dat cu toată vigoarea bărbăției sale combative, ca intenții și ca înfăptuiri, Vlădica Grigorie neamului său.

Suntem siguri că sub acest înțeles, partea durabilă a străduințelor sale va găsi răsunet îndelungat și peste generații, ca o pildă de ce ar trebui să plinească fiecare la locul unde a fost așezat, și unde rămânem și pentru fapta bună și chiar numai pentru intențiile curate. Episcopul Grigorie Comșa le-a avut din belșug...

Laurii premiului național au venit să încoroneze anul acesta pe poetul Ardealului, Lucian Blaga, a cărui activitate cu deosebire prin începuturile sale, a însemnat reîn-

oirea spirituală a provinciei noastre. Prin problematica sa, opera Dlui Blaga nu este un articol de circulație largă dar nici nu poate fi socotită ca o epuizare a isvoarelor de inspirație, cari așteaptă încă pe atâți exploratori de suflete, și de stări sociale. Claustrată în legi de laborator, prestațiunea filosofului laureat poate totuși constitui o disciplină admirabilă pentru oamenii cari vreau să gândească. Este aceasta o prea frumoasă misiune pentru o operă, în mijlocul unei societăți, unde idealul este atât de coborât, pentru atâția dintre cei mai reprezentativi, la câte-va funcțiuni vegetative și sterile.

Astfel activitatea dlui Lucian Blaga, cu toate piedicile ce i s-au pus în cale, primește o consacrare de sus, spre a continua lucrarea sa cea bună întru desmărginirea orizontului intelectual către noi și variate misiuni cu cari va trebui grevat sufletul colectiv al provinciei noastre, puțin refractară și puțin, puțin, beotiană...

Pentru drumeție, ca o expresie nouă de viață spirituală, în înțeles de reînnoire a gustului citadin obosit de modernism, se ridică tot mai multe voci și un interes ca răsunet tot mai mare menține în discuție această formă de a fi a omului dornic de a se regăsi în natura din juru-i. Firește și aci ca în atâtea direcții nu lipsesc marii reformatori și pretențiile de proporții, cari cer imediat înfăptuirile cari în alte părți sunt rodul unor lungi experiențe și tradiții.

Ateneul nostru prin conferința organizată recent a mărturisit

adeziunea sa pentru intensificarea mișcării turistice din țară fără să desconsidere dificultățile practice pe teren, unde sunt atâtea adversități de înlăturat și unde mai cu seamă trebuiesc inițiative și stăruințe de multe ori anonime și sacrificii cu totul fără răsplătă sgomotoasă. Turismul este întâiu o problemă de lămurit marelui public și de pus în cele mai multe locuri ca o faptă de început. Realizările mari sunt rare și mai cu seamă ele aparțin viitorului.

Motivul bizantin, pus în lumină prin dese insistențe ale criticii de artă, găsește realizări repetate în Ardeal, unde atâtea lucrări de artă nouă, cheamă la viață de nevoia credinței strămoșești, îi dau o fericită întrebuintare. Astfel am avut mulțumirea să găsim la Timișoara, în o oră de răgaz, în atelierul pictorului Catal Bogdan seria de icoane cari vor împodobi în curând iconostasul bisericii de-acolo. Fruntașul tinerii generații de artiști plastici a dat o norocoasă utilizare acestor motive de azur și aur, cu linii fugoase, încheindu-le în legile tehnicii contemporane, prin o transplantare în nou veac a unor motive legate de ființa intimă a bisericii noastre și fără de care nimic valabil, pentru caracterul nostru etnic nu se poate face. Se dovedește aceasta încă odată și prea evident, pentru ca să nu socotim că fața nouă a finatului nostru va trebui în toate direcțiile artei și a vieții culturale, căutată și realizată sub semnul altfel atât de defaimat al Bizanțului străvechi.

(t. v.)

Cărți primite:

„Omul cunoaște-te“, curs practic de caracterologie de N. Popoviciu. — „Nuvele inedite“. Editura Adevărul București. — „Cântarea cântărilor“, de Corneliu Moldovanu. Editura Adevărul. — „Lirica lui Goethe“, traduceri de Ion Sân-Georgiu. Editura Adevărul. — „Ciubărești“, volumul VI din „In prajma revoluției“, de C. Stere. Editura Adevărul. — „Logodnicul“, roman de H. Papadat Bengescu. Editura Adevărul. — „Omul care tace“, nuvele de Al. Lascarov-Moldovanu. Edit. Adevărul. „Pelsagii sentimentale“, versuri de Al. T. Stamadiad. Edit. Adevărul. „Săgeți“, epigrame de Al. Baștorescu. — „Surorile Venianim“, roman de Sergiu Dan. — „Leibu Bercovici“, schițe de Al. O. Teodoranu. — „Proces“, roman de Ion Biberi. — „Verbomania“, satira, de Gheorghe Tudor.

Cărți primite:

- M. Ar. Dan:** Epigrame. Timișoara — Lei 50.
André Malraux: Destine Omenești. (Trad. de Gh Minovici.) — Editura Pantheon Brad. — Lei 116.
V. Popa Măceșanu: Versuri — Editura Pământ și suflet Oltenesc, Craiova
Mistriceanu: baladă populară. — Editura Pământ și suflet Oltenesc, Craiova.
Ion Mara: Versuri. — Editura Pământ și suflet Oltenesc, Craiova.

Reviste:

„Azi“ Nr. 1 și 2 Aprilie și Mai, București. — „Pagini Literare“ an I Nr. 12 și an II Nr. 1, Aprilie și Mai, Turda. — „Scânteia“ an VI Nr. 4 Aprilie, Gherla. — „Stropi de rouă“ an I, Nr. 2 și 3 Valea Lungă, jud. Târnava-Mică. — „Freamătul Literar“ an II Nr. 10—12 Siret (Bucovina). — „Banatul Literar“ an II Nr. 5 și 6 Ianuarie-Februarie Lugoj. — „Libertatea“ an III Nr. 9 și 10 Mai, București. — „Pământul“ an IV Nr. 98—100 Aprilie, Călărași. — „Rânduri“ an I Nr. 5 Aprilie, Fânață, Bihor of. Băiță. — „Satul“ an V Nr. 54 Mai, București. — „Glasul muncitorului român“ an III Nr. 17 Reciță. — „Idea Națională“ an II Nr. 19—23 Buzău. — „Ogorul“ an II Nr. 19 București. — „Fruncea“ an II Nr. 16, 17, 18, 19, 20 Aprilie-Mai, Timișoara. — „Plastica“ an II Nr. 1—3 Ianuarie-Martie, București. — „Plaiuri Săcelene“ an II. Nr. 4—5 Aprilie-Mai, Satulung Săcele jud. Brașov. — „Străjerul“ an III Nr. 2 Februarie, Arad. — „Gazeta Antirevizionistă“ an II No. 19, 20, 21 Mai, Arad — „Școala vremii“ an VI Nr. 1 și 2 Ianuarie-Februarie, Arad. — „Progres și Cultură“ an III Nr. 2 Februarie, Tg.-Murăș. — „Revista Burgheză“ an II Nr. 7 București. — „Reforma“ an II Nr. 21 București. — „Sentinela“ an I Nr. 1 Chișineu-Criș jud. Arad. — „Gândul Vremii“ an III Nr. 2 Februarie, Iași. — „Transilvania“ an 66 Nr. 2 Martie-Aprilie, Sibiu. — „Căminul“ an XI Nr. 1, 2, 3 Focșani — „Revista Vremii“ an I Nr. 13—14 Aprilie, Galați. — „Pictura și Sculptura“ an I Nr. 1 Aprilie, București. — „Arta și Omul“ an II Nr. 18 București. — „Vestul“ an VI Nr. 1353—1362 Timișoara.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

LEI 15.—

CONCORDIA
INSTITUT DE ARTE
GRAFICE ȘI EDITURĂ
S. A ARAD